

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra komunikačních studií

Pavína Pospíšilová Šífová

**Nové osudy dřevěného kostela
sv. Mikuláše v Hradci Králové**

Bakalářský projekt

Vedoucí práce: doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D.

Vedoucí mediálního výstupu: Mgr. Michaela Vetešková

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem tento bakalářský projekt vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedenou literaturu a další zdroje.

V Olomouci, dne 12. dubna 2023

Pavčina Pospíšilová Šífová, v. r

Obsah

Úvod.....	4
1 Transfer dřevěných kostelů ze Slovenska a Podkarpatské Rusi za první republiky do Československa	8
2 Záměr koupě, převoz, znovupostavení a slavnostní otevření kostela sv. Mikuláše v Hradci Králové.....	10
2.1 Návrh koupě kostela a hledání vhodného objektu	10
2.2 Rozhodnutí o koupi kostela	11
2.3 Převoz a znovupostavení kostela.....	13
2.4 Slavnostní otevření v Hradci Králové.....	15
3 Přípravy na rekonstrukci, rekonstrukce a znovuootevření kostela v roce 2018.....	18
4 Nečekané nové poznatky o původu maleb v interiéru kostela aneb Průzkum na dálku v době covidu.....	22
5 Další stěhování kostela? Zájem slovenské obce Habura získat kostel zpět a výstavba kopie kostela.....	27
6 Proměna památky v průběhu let – srovnání původních informací z roku 1935 s informacemi platnými k březnu roku 2023.....	28
6.1 Od období II. světové války až k rozsáhlé rekonstrukci.....	28
6.2 Kostel jako tradiční i moderní turistický cíl	29
6.3 Porovnání dobových situací, stavů a informací z let 1935 a 2023	32
7 Mediální obraz kostela sv. Mikuláše	37
7.1 Kostel v hledáčku nejen novinářů.....	37
7.2 Kostel jako médium.....	38
7.3 Analýza mediálních výstupů pomocí databáze Anopress	39
8 Může být kostel sv. Mikuláše objektem ke zkoumání pohledem etiky?	44
9 Mediální výstup.....	49
Závěr	51
Obrazová příloha.....	54
Anotace.....	63
Abstract	64
Zkratky	65
Bibliografie	66
Periodika a články.....	67
On-line zdroje	68

Úvod

Tento bakalářský projekt přibližuje historii dřevěného kostela svatého Mikuláše v Hradci Králové, a to zejména od roku 1935, kdy sem byl převezen z východního Slovenska.

Kostel je jedním ze šesti, které byly v období první republiky transferovány z oblasti Podkarpatské Rusi a Slovenska do Čech. O cennosti tohoto typu staveb svědčí mimo jiné zápis osmi dřevěných kostelů karpatského oblouku, které zůstaly zachovány ve svém původním prostředí, do světového kulturního dědictví UNESCO v roce 2008.

Objekt je majetkem města a jako redaktorka městského týdeníku mám možnost sledovat velmi zblízka už téměř dvacet let jeho osud. Právě v této době prošel mnoha změnami, zejména rozsáhlou rekonstrukcí v letech 2016 až 2019, díky které byly odhaleny některé zásadní historické nepřesnosti.

Kostel svatého Mikuláše je známý především svým dvojnásobným stěhováním. Počátkem 17. století byl původně postaven ve slovenské obci Habura, která ho v roce 1740 prodala sousední Malé Polaně a v roce 1935 ho odkoupil Hradec Králové, aby zde sloužil jako památník padlým legionářům. Lákal a láká pozornost médií nejen díky transportu, historické či umělecké hodnotě, ale i zajímavostmi a lidskými příběhy, které jsou s ním svázané. Kostel v Hradci Králové, který byl díky své moderní architektuře nazýván salonem republiky nebo učebnicí moderní architektury, působil a působí jako kulturní zjevení a stále vzbuzuje zájem veřejnosti i odborníků.

Tato práce je pojímána jako srovnávací studie informací o historii kostela známé v roce 1935 a poznatků platných k počátku roku 2023. Hlavní výzkumné otázky této práce znějí: jak se změnily či nezměnily historické a další poznatky o kostelu svatého Mikuláše za dobu jeho umístění v Hradci Králové; jaký je v současnosti mediální zájem o kostel a jak lze uchopit převoz historické památky na jiné místo z hlediska etiky. Nedílnou součástí

tohoto projektu jsou mediální výstupy, konkrétně podcast s názvem Tajemství dvou Madon a k němu odpovídající banner a textová anonce.

Zdroje informací a metodologie

Primárními zdroji informací pro tento projekt jsou například dokumenty o koupi, převozu a znovupostavení kostela uložené ve Státním okresním archivu v Hradci Králové. Zde je shromážděno velké množství materiálu z roku 1935 a karton č. 505 je učiněným badatelským pokladem. Při začátku psaní této práce neexistovala samostatná monografie věnovaná kostelu sv. Mikuláše, bylo tedy nutné hledat zejména primární informace. Mezi ně patří i průzkumy (stavebně-historický, dendrochronologický, restaurátorský) zadané městem Hradcem Králové před a v průběhu rekonstrukce 2016 až 2019, které jsou uloženy na Odboru památkové péče. Další informace pocházejí z tiskových konferencí statutárního města Hradce Králové, z usnesení a důvodových zpráv zastupitelstva a rady města. Cennými pro tuto práci jsou i nahrávky rozhovorů s vedoucím Odboru památkové péče Ing. arch. Janem Faltou a články uveřejněné v královéhradeckém informačním zpravodaji Radnice. Některá data a podklady práce, zejména obrazového charakteru, byly získány osobní účastí při událostech na místě. Dalším cenným zdrojem je soukromá dokumentace a sbírka badatele Zdeňka Doubka a v neposlední řadě i nejnovější průzkum maleb a ikon Roksolany Kosiv.

Jako metoda tohoto projektu je využit sběr a utřídění dat a jejich následné porovnání. Nalezené informace jsou výchozí pro námět a tvorbu mediálního výstupu. K etickému náhledu přispěje metoda Potter box a k mediální analýze pak online aplikace Anopress.

Práce je rozdělena do devíti kapitol. První se stručně zabývá transferem dřevěných kostelů ze Slovenska a Podkarpatské Rusi za první republiky do Československa. Druhá kapitola přibližuje důvod koupě, převoz,

znovupostavení a slavnostní otevření kostela sv. Mikuláše v královéhradeckých Jiráskových sadech. Třetí část pojednává o přípravách na rekonstrukci, o rekonstrukci v letech 2016 až 2019 a o znovuotevření kostela. Následuje kapitola o nejnovějších poznatcích z průzkumu maleb, v páté části je vzpomenut zájem slovenské obce Habura získat kostel zpět, výstavba kopie kostela a paradox, který odhalil dendrochronologický a stavebně-historický průzkum. Šestá kapitola srovnává údaje o kostelu známé či zmiňované v roce 1935 a v současnosti, kapitola s číslem sedm přináší krátký mediální průzkum prostřednictvím nástroje Anopress, který poskytuje souhrn mediálních výstupů k danému tématu. Následně je popsán možný etický konflikt transferu kostela. Poslední kapitola je pak věnována mediálním výstupům tohoto projektu.

Poděkování

Za motivaci k tomuto tématu, vedení práce, konzultace a mimořádnou přívětivost děkuji vedoucímu teoretické části projektu doc. Tomáši Parmovi, Ph.D et Ph.D. Za energii, čas a odbornou i lidskou oporu děkuji Mgr. Michaelae Veteškové, bez níž by nevznikl hlavní mediální výstup. Za konzultace a vlídnost při práci na vedlejších mediálních výstupech poděkování patří Mgr. Veronice Müllerové, Mgr. Ivaně Pustějovské a Mgr. Evě Hrudníkové. Za otevření etických mediálních obzorů velmi děkuji doc. MgA. Janu Motalovi, Ph.D., a za přivedení k principům a důležitosti poselství trvale udržitelné komunikace děkuji doc. Jaroslavu Francovi, Th.D. Poděkování náleží i kolegům z ročníku za zájem o toto téma a za podnětně strávený společný čas. Štěpánce Pospíšilové děkuji za radostnou spolupráci při tvorbě podcastu.

Za ochotu, směřování při bádání, trpělivost a součinnost při pořizování nahrávek děkuji vedoucímu Odboru památkové péče královéhradeckého magistrátu Ing. arch. Janu Faltovi, za pomoc při zajištění primárních pramenů uložených na Odboru památkové péče BcA. Karolíně Blažejové. Za spolupráci děkuji Státnímu okresnímu archivu Hradec Králové a statutárnímu městu Hradci Králové za přístup do databáze usnesení rady města a usnesení a důvodových zpráv zastupitelstva Hradce Králové.

Děkuji starostovi J. V. B. Pilnáčkovi, že si nenechával vyplácet odměnu za své starostování, že ušetřené peníze použil na nákup kostela a že ho věnoval památce těch, kteří položili život za lepší příští Československa.

1 Transfer dřevěných kostelů ze Slovenska a Podkarpatské Rusi za první republiky do Československa

Kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové patří k šesti kostelům, které byly za první republiky převezeny ze Slovenska a Podkarpatské Rusi do Čech. V roce 1928 dřevěný kostel zakoupila Praha, v roce 1930 Nová Paka, v roce 1931 Dobříkov, dále pak Kunčice pod Ondřejníkem a Blansko. Každý se stěhoval z jiného důvodu. Například kostel v Dobříkově zakoupil senátor Václav Klofáč, do Prahy putoval kostel v souvislosti s výstavou k deseti letům vzniku Československa.

V době vzniku Československé republiky, po první světové válce, začal sílit zájem Čechů o východ tehdejší nové republiky, jeho přírodní bohatství a jeho kulturu. Na východní Slovensko a Podkarpatskou Rus přijížděli malíři, fotografové, spisovatelé, badatelé. Mnohé obce byly válkou velmi postiženy a poškozeno tehdy bylo i mnoho lidových dřevěných kostelů. *„Obce, kde kostely původně stály, si postavily zděné a na údržbu dřevěných již neměly finanční prostředky. Využily proto zvýšený zájem z českých zemí o Podkarpatskou Rus a Slovensko, které tehdy byly součástí nově vzniklé Československé republiky, a kostely odprodaly. Pět z nich pochází z Podkarpatské Rusi a jeden z východního Slovenska.“¹* Dřevěné kostely se daly díky své konstrukci jednoduše přenášet, a proto nebylo výjimkou, že byly v průběhu své existence stěhovány několikrát.

Do Čech bylo převezeno pět kostelů z Podkarpatské Rusi: do Dobříkova z Cholmovce u Sevljuše, do Prahy z Medvedovce u Mukačeva, do Blanska z Nižního Seliště, do Kunčic pod Ondřejníkem z Hlyňance a do Nové Paky z Obavy u Mukačeva. Jediný kostel převezený z východního Slovenska

¹ BENDA, Michal. Karpatské drahokamy v České republice. In: *Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska: Sborník referátů ze semináře Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě 21.-22. 11. 2005*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2006, s. 61.

do Čech byl z Malé Polany do Hradce Králové. „I další česká a moravská města projevila o transfer kostelů zájem, k jejich realizaci však nedošlo. Jen z archivních pramenů vztahujících se k hradeckému kostelu víme o zájmu města Úpice, Olomouce, Dvora Králové nad Labem, Vysokého Mýta a Prostějova.“²

² KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata (eds.). *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*. Hradec Králové: Projekční atelier pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, 2021. s. 14.

2 Záměr koupě, převoz, znovupostavení a slavnostní otevření kostela sv. Mikuláše v Hradci Králové

2.1 Návrh koupě kostela a hledání vhodného objektu

Historie přemístění kostela sv. Mikuláše z Malé Polany do Hradce Králové se začala psát 15. března 1935, kdy bardějovský stavitel a podnikatel Alojz Matulík nabídl městu Hradci Králové k prodeji některý z východoslovenských dřevěných kostelů. Byl to jeho podnikatelský záměr a nebylo tehdy výjimečné, že se v tisku objevovaly i inzeráty s takovou nabídkou. Městská rada zareagovala až na Matulíkovu druhou nabídku, která přišla 31. března. Za dva dny – 2. dubna – městská rada Matulíkovi odpověděla, že se na Slovensko vypraví, a mezi 6. a 8. dubnem 1935 vyjel starosta Josef V. B. Pilnáček, náměstek Josef Beneš, radní Jan Houžvička, stavební znalec města Ing. Friedrich a dr. Josef Kaňka na služební cestu. Dr. Josef Kaňka o služební cestě sepsal zprávu³, díky které je známo, že navštívili celkem devět míst na Slovensku a na zpáteční cestě již přenesený kostel v Dobříkově. Zajímala je totiž i otázka, jestli má cenu objekt vůbec převážet a zda ho lze opravit a uvést do slušného stavu.

Nejprve navštívili kostel v Nižném Mirošově, který jim Alojz Matulík nabídl, ten se jim však zdál příliš zničený. Prohlédli si i renovované kostely ve Vyšném Orlíku a v Ladomirové (ten je dnes památkou UNESCO). Zajeli také do Hunkovic, kde se seznámili s děkanem řeckokatolické církve, a s ním jeli do Malé Polany (Poľany), navštívili Bardějov a Košice. Při svém putování ujeli zhruba 1300 kilometrů. A prohlíželi si i kostely, které v nabídce Alojze Matulíka nebyly. Pro Hradec Králové vybrali kostel v Malé Polaně.⁴ To stavitele Matulíka zaskočilo a projevil nespokojenost s tím, že

³ Zpráva o cestě zástupců města Hradce Králové ve dnech 6.–10. dubna 1935, za účelem zakoupení dřevěného starého kostelíka, 12. dubna 1935. *Státní oblastní archiv v Zámruku – Státní okresní archiv Hradec Králové*, fond NAD 283, Archiv města Hradce Králové, inv. č. 2068, sign. 2302, Koupě pravoslavného kostela z Malé Poljany, údržba patronátních budov, Bílá věž, karton č. 505, list č. 13,

⁴ Obrazová příloha, obr. 1 a 2, Kostel sv. Mikuláše v Malé Polaně v roce 1935

zástupci města konali prohlídky bez něho. Rada města mu ale přesto zakázku transferu tohoto kostela svěřila.

Kostel v Malé Polaně však nebyl původní. Obec ho zakoupila ve 40. letech 18. století od nedaleké Habury, která si, když vyhořela, postavila kostel kamenný a tento již nevyužívala.⁵

2.2 Rozhodnutí o koupi kostela

Po návratu ze Slovenska se 15. dubna městská rada sešla a o zakoupení malopolanského kostela rozhodla. Záměr upotřebení kostela byl definován takto: *„Převozem a rekonstrukcí tohoto kostelíka zachrání město velmi cennou památku lidového umění slovenského, stavitelského, řezbářského a malířského. Město získá po této stránce objekt, který bude mít značně vyšší cenu, nežli je vynaložený náklad. Kostelík bude také atrakcí pro cizinecký ruch. Pan starosta Pilnáček navrhuje dále, aby tento kostelík ve svém celku, tj. s ohrazením a vstupní brankou, byl u nás věnován uctění památky padlým ve světové válce, což by se vhodně vyznačilo spolu s vyznačením původu tohoto objektu.“*⁶ Město si v souvislosti s informací o bojích první světové války nechalo zpracovat studii, která potvrdila účast českých vojáků právě v bojích v této lokalitě. Dalším důvodem koupě pak bylo, že kostel pochází z území, kam Alois Jirásek umístil ve svém románu Bratrstvo bojiště husitského bratrstva.

S rozhodnutím o koupi však nesouhlasil hradecký Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny. Tvrdil, že není dobré kupovat kostel a lépe bude pořídit dětská hřiště, kterých je ve městě nedostatek, a více pečovat o historické

⁵ Historia dreveného gr. kat. kostola v Malej Poľane, prevezeného do mesta Hradec Králové, přiloženo k dopisu ze dne 13. října 1935, 10. října 1935, list. č. 143. SOA HK, Archiv města HK, karton 505.

⁶ Návrh na zakoupení a rekonstrukci řecko-katolického dřevěného kostelíka v Malé Polaně, č. 5.604, 15. dubna 1935, listy č. 18 a 19. SOA HK, Archiv města HK, karton 505.

památky⁷. Na tuto výtku reagovala technická kancelář města zprávou, kde vypočítala seznam dětských hřišť a vyjádřila se i ke jmenovaným zanedbaným památkám. V dopise adresovaném spolku pak zdůraznila, že kostel bude uctěním obětí světové války. Spor byl viditelný i v médiích a například článek ve Večerním Českém slovu z 24. dubna 1935 reagoval na negativní postoj okrašlovacího spolku mimo jiné takto: „*Jde o dar naprosto soukromý a nikoli peníze městské. Také Praha se opravdu honosí v sadech Kinského podobným kostelíkem, získal takový darem senátora Klofáče i Dobříkov a nikde nebylo nejmenších námitek. Leckde by velmi rádi takovým způsobem získali tak vzácné památky. U nás se jediná dobrá věc neobejde bez nechutných tahanic.*“⁸ Kostel se skutečně nepoživoval z peněz města, ale z odměny za úřadování Josefa V. B. Pilnáčka, kterou si jako starosta nenechával vyplácet.

Za další měsíc – 15. května – dostal Alojz Matulík pokyn, že má připravit převoz kostela, a během tohoto měsíce se stihl vyřídit soupis vybavení, povolení památkového úřadu, souhlas církve s prodejem i smlouva o umístění s armádou, jíž tehdy Jiráskovy sady jako důstojnický park patřily. Na Ministerstvu železnic Československé republiky byla vyjednána velká sleva na dopravu, protože kostel byl transportován z Medzilaborců do Hradce Králové po železnici.

⁷ Dopis spolku pro okrašlování a ochranu domoviny v Hradci Králové adresovaný panu starostovi a členům městské rady, 15. dubna 1935, listy č. 26–28. SOA HK, Archiv města HK, karton 505.

⁸ Memorandum, o němž nemůže býti jednáno – Z neinformovanosti vyvolaná polemika. – Historie podkarpatoruského kostelíka v Hradci. – Jinde jsou na takové stavení památky hrdi. Výstřižek článku z *Večerního Českého slova* z 24. dubna 1935, list. č. 30. SOA HK, Archiv města HK, karton 505

2.3 Převoz a znovupostavení kostela

Na Slovensku začali tamní tesaři s rozebíráním kostela 20. května, na dvaadvaceti vozech ho dovezli do Medzilaborců, kde byl naložen do jednoho uzavřeného a jednoho otevřeného železničního vagonu. S kostelem se místní dojemně loučili, přestože dřevěný kostel už nepoužívali a měli nový, kamenný. Alojz Matulík o tom podal do Hradce Králové zprávu: „*Odvozenie kostola z obce bolo veľmi dojemné preto, že občania sú vám povďační že ste kostol kúpili. Celý rozobraný kostol i s bednami bol naložený v piatok na 22 povozov. V sobotu ráno ačkoliv bol všední pracovný deň prišli sa s kostolom rozlúčiť vo sviatočných oblekov všetkí občania, starí i mladí. Za vyzváněnia oboch zvonov na novom kostole a za pláče všetkých občanov hnul sa dlhý sprievod s vesnice a všetkí vesničaná sa rozošli teprve až posledný povoz zmizol im z obzoru.*“⁹

Kostel byl transportován po železnici a na dopravu získalo město od ministerstva železnic padesátiprocentní slevu. Přesná trasa putování po železnici není známá, ale z dokumentů¹⁰ je patrné několik míst, kudy vlak vezoucí kostel projížděl, a to Bohumín, Česká Třebová, Choceň a Týniště nad Orlicí. Cesta po železnici tak mohla být dlouhá přibližně 750 kilometrů.¹¹

Hradečtí také nechali zpracovat historii kostela, protože původní prameny přímo z kostela byly za války zničeny. Sepsáním historie byl pověřen Alexej Kucírka z Malé Polany, který procházel kroniky a zpovídal místní občany. Ústně se tradovalo, že byl kostel do Habury již také přivezen, a to z Polska, jiní naopak tvrdili, že byl kostel postaven z haburského dřeva. Historie kostela sepsaná Alexejem Kucírkou vychází z výpovědi penzionovaného

⁹ Dopis Alojze Matulíka adresovaný městské radě v Hradci Králové z 10. června 1935, list. č. 81. SOA HK, Archiv města HK, karton 505.

¹⁰ Duplikát. - Nákladní list pro nákladní zboží. list č. 73. SOA HK, Archiv města HK, karton 505.

¹¹ Obrazová příloha, obr. č. 3, Možná trasa převozu kostela po železnici.

učitele Turkyňaka, děkana Staurovzského a některých nejstarších občanů haburských, mikovských a malopolanských, dále pak ze záznamů nacházejících se na řeckokatolické faře v Mikově. Alexej Kucírka uvádí, že byl kostel v Habuře postaven asi v letech 1502 až 1510.¹²

V Hradci Králové začala stavba 17. června a devět slovenských tesařů svou práci odvedlo do 5. července.¹³ Pak se začala řešit obnova interiéru. Malby i všechno vybavení restauroval akademický malíř Bohumil Lizner, Ten sám patřil k umělcům navštěvujícím Podkarpatskou Rus. Podle vyjádření jeho vnuka Tomáše Grulichy byl právě Bohumil Lizner tím, kdo pro Hradečany kostel v Malé Polaně vyhlédl.¹⁴ Bohumil Lizner byl k novinářům sdílný, dobový tisk přináší rozhovor o restaurování¹⁵ nebo autorův fejeton z pobytu na Podkarpatské Rusi.¹⁶

Kostel byl v Hradci Králové opatřen elektroinstalací, jeho oplocení se vyrobilo jako nápodoba jiných podobných staveb a vstupní branka je kopií branky z jižního Mirošova.

Zajímavostí je na dnešní poměry nezvykle krátký čas, který uplynul od první nabídky koupě až po jeho postavení v Hradci Králové. V polovině března 1935 přišla městu nabídka na získání kostela v Niklové a Nižném Mirošově. Již počátkem dubna delegace města navštívila Slovensko a vybrala si kostel v Malé Polaně, počátkem května byla vyřízena všechna povolení a sepsána kupní smlouva a již 17. června 1935 byla zahájena stavba

¹² Historia dreveného gr. kat. kostola v Malej Polane, prevezeného do mesta Hradec Králové, přiloženo k dopisu ze dne 13. října 1935, 10. října 1935, list. č. 143. . SOA HK. Archiv města HK, karton 505.

¹³ Obrazová příloha, obr. 4 a 5, Stavba kostela v Hradci Králové slovenskými tesaři.

¹⁴ REZKOVÁ, Helena. Bohumil Lizner vrátil malbám v kostelíku jejich půvab. *Radnice: Informační zpravodaj statutárního města Hradce Králové*. 2007, 6, (12. 2. 2007), s. 3.

¹⁵ Památník padlých vojáků v Jirákových sadech, Obnova podkarpatoruského kostelíku. *Osvěta lidu*, 1935, XXXVIII, (26. 10. 1935), s. 6.

¹⁶ LIZNER, Bohumil. Dojmy z Podkarpatské Rusi: Feuilleton. *Osvěta lidu*. Hradec Králové, 1932, 35, (1. 10. 1932).

kostela, která trvala šestnáct dní. Od nabídky, výběru na místě, přes odsouhlasení církevními a památkovými úřady na Slovensku a v zastupitelstvu v Hradci Králové, získání pozemku pro stavbu od armády, rozebrání kostela, zajištění dopravy, jeho převoz až po postavení v Hradci Králové uplynuly tři a půl měsíce.

2.4 Slavnostní otevření v Hradci Králové

Kostel byl slavnostně otevřen 28. října v den výročí vzniku Československa.¹⁷ K otevření byly vydané vstupenky v ceně 50 haléřů a pozvány stovky hostů. Vstupenky s fotografií kostela nesly i následující text: *„Starobylý dřevěný kostelík v Jiráskových sadech v Hradci Králové postaven byl původně na doposud neznámém místě v Haliči, pak byl přemístěn do Habury ve východním Slovensku, odkud do nedaleké Malé Polany u Medzilaborců, župa Šarišská, odkud byl roku 1935 převezen do Hradce Králové. Stojí tudíž již na čtvrtém místě. První dosud zjištěná zmínka o něm je z roku 1759...“*¹⁸

Zazněly proslovy zástupců legionářů i starosty Pilnáčka, chorál, hymna, v interiéru kostela byly umístěny předměty na paměť legionářů, které se však do dnešních dnů nezachovaly. Jednalo se o dva věnce a 39 stuh na prapory, o rok později přibyla ještě pamětní kniha s obrazy a životopisy padlých královéhradeckých vojáků a obrazy z října roku 1918.

Pořízení kostela přišlo v roce 1935 na 40 tisíc korun československých. Z toho řeckokatolické církevní obci za kostel připadlo 12 000 Kčs, staviteli Matulíkovi za rozebrání a znovupostavení 15 000 Kčs, doprava do Hradce Králové 9000 Kčs, podezdívka a nátěry 3000 Kčs, impregnace 1000 Kčs.

¹⁷ Obrazová příloha, obr. 6 a 7, Kostel v době slavnostního otevření.

¹⁸ Obrazová příloha, obr. 9 a 10, Vstupenka (korektura) na otevření kostela sv. Mikuláše 28. října 1935, přední a zadní strana.

Za restaurování interiéru navíc bylo zapláceno 6000 Kčs. Týdenní mzda a cestovné tesaře na rozebírání kostelíka bylo 400 Kč, kostel byl pojištěn proti požáru na hodnotu 80 tisíc korun s platbou 432 korun ročně.¹⁹

Výstavba a otevření kostela se neobešlo bez pozornosti dobového tisku. V novinách Kraj královehradecký byla kromě jiného uveřejněna následující informace: „...roku 1743 byl převezen a v letech 1744 a 1745 postaven v Malé Polaně. Při tom byly úplně zničeny jeho vnitřní lidové malby na plátně vymalované po celém vnitřku kostela až do samého vrcholu hlavní věže. Představovaly stvoření světa, život Kristův, Křížovou cestu, poslední dny světa a poslední soud. Byla to hotová lidová kaple sixtinská. Žalostné zbytky těchto maleb na přeházených trámech však dosud prokazují, že to bylo dobré a cenné umění lidové...“²⁰

Ke kostelu se Hradečtí vraceli i v dalších letech při výročí Československa. V roce 1936 do něho přibyla pamětní kniha, v roce 1937 zde byl ve slavnostních dnech zapálen na památku padlých řecký oheň. Od roku 1941 byl zapůjčen pravoslavné církvi, která však byla po atentátu na Heydricha zakázána. V období druhé světové války zmizela, tak jako všechny připomínky svobody Československa, bronzová pamětní deska. Její replika se díky potomkům starosty Pilnáčka vrátila na místo v roce 2000.²¹

¹⁹ Památník padlých vojáků v Jiráskových sadech, Obnova podkarpatoruského kostelíka. *Osvěta lidu*, 1935, XXXVIII, (26. 10. 1935), s. 6.

²⁰ KAŇKA, Josef, dr. Kostelík v Jiráskových sadech, *Kraj královehradecký*, Hradec Králové, 1935, XXVI, (26. 10. 1935), s. 9.

²¹ Obnova pamětní desky. *Radnice, informační zpravodaj statutárního města Hradce Králové*, 2000, 28, 13. listopadu 2000, s. 3.

Deska nese původní nápis:

STAROBYLÝ TENTO KOSTELÍK
PŘEVEZEN BYL
Z VÝCHODNÍHO SLOVENSKA
NA PAMĚŤ VŠECH
KDOŽ ZA SVĚTOVÉ VÁLKY
1914-1918
OBĚTOVALI ŽIVOT ZA LEPŠÍ PŘÍŠTÍ ČESKOSLOVENSKA
VĚNOVAL STAROSTA JOSEF V. B. PILNÁČEK
MCMXXXV.²²

²² Obrazová příloha, Obr. 20, Pamětní deska naznačuje, že kostel sv. Mikuláše je památníkem padlým v první světové válce, tak jak tomu bylo po jeho převozu v roce 1935.

3 Přípravy na rekonstrukci, rekonstrukce a znovuootevření kostela v roce 2018

V roce 2011 začal vlastník dřevěného kostela, město Hradec Králové, připravovat jeho rekonstrukci. V té době sloužil pravoslavným věřícím. Město chtělo obnovu provést za pomoci dotací z norských fondů, tento záměr však nedopadl, a tak provedlo rekonstrukci z vlastních zdrojů za cenu téměř 19 milionů korun. *„Obnova kostela sv. Mikuláše se naposledy uskutečnila v roce 1935 jako součást jeho transferu do Hradce Králové. Po více než 80 letech je žádoucí tuto v Hradci Králové výjimečnou kulturní památku zabezpečit pro další léta. Mimo restaurování a zásahu proti dřevokazným škůdcům bude kostel doplněn o hromosvod, požární i bezpečnostní zabezpečovací systém a hasicí zařízení. Nechceme, aby tato královéhradecká památka s velmi zajímavou historií dopadla jako dřevěný kostel sv. Kateřiny Alexandrijské v Hrabůvce, který do základu vyhořel dne 2. dubna 2002, přestože jeho hašení bylo zahájeno do 11 minut od nahlášení požáru. Obnovu kostela sv. Mikuláše komplikují nástěnné malby na vnitřních roubených stěnách, polychromovaný a zlacený ikonostas, žertvenik, prestol a další vybavení. Aby se nemuselo přemisťovat toto vybavení z první třetiny 19. století do klimatizovaného muzea, je součástí obnovy instalace zařízení pro úpravu parametrů vnitřního klimatu. Hodnota kostela s vnitřním vybavením je zvýšena skutečností, že je využíván po 400 let ke svému původnímu určení, rekonstrukcí je proto upřednostněna živá funkce před muzealizací zlaceného a polychromovaného vybavení,“* uvedl v roce 2017 Jan Falta, vedoucí odboru památkové péče.²³

Před rekonstrukcí byl v roce 2013 proveden také dendrochronologický průzkum. Ten ukázal, že datované trámy srubové konstrukce chrámové

²³ Oprava kostela sv. Mikuláše zabere 700 dní. In: *Hradec Králové oficiální web* [online]. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2016, [zveřejněno 2016-06-15, cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/oprava-kostela-sv-mikulase-zabere-700-dni/d-45628>.

předsíně a lodě byly zhotoveny z jedlí pokácených v letech 1598–1607, Prahové trámy roubení pak z jedlí pokácených v letech 1931–1935. Vyhodnocené trámy ze spodní části roubení oltářního prostoru byly otesány z jedlí pokácených v letech 1747–1748. Datované trámy roubené klenby této části byly zhotoveny z jedlí pokácených v letech 1605–1607.²⁴

Dendrochronologický metodami se tak ověřilo, že kostel nebyl postaven z tisového dřeva, jak se dříve uvádělo, ale z jedlových trámů, které byly pokáceny v letech 1598 až 1607. To znamená, že je o 100 let mladší, než se předpokládalo.

„Dle ústní tradice měla být však Habura až druhým místem sakrální stavby. Původní kostel údajně stál kdesi v Polsku. Dendrochronologické datování přineslo nečekané zjištění. Trámy srubové konstrukce chrámové předsíně a lodě a trámy roubené klenby oltáře byly zhotoveny z jedlí mýcených mezi lety 1598–1607. Kostel je tedy o sto let mladší, než je udáváno v archivním pramenu. Předmětný primární pramen však není k dispozici a neznáme ani jeho přesné uložení. Jako nejjednodušší vysvětlení neshody závěru dendrochronologie s obsahem archivního pramenu se jeví v písařské či v čtenářské chybě – záměně číslovek 5 a 6. Vysvětlení je však pouze neprověřenou hypotézou. Provedené dendrochronologické datování v podstatě vyloučilo původní umístění kostela v Polsku. Tato ústní tradice děděná z generace na generaci mohla vycházet ze dvou primárních zdrojů. Stavitelé, jakožto putující skupina specializovaných řemeslníků, mohli opravdu pocházet z Polska, jelikož kostely na obou stranách Karpat vycházejí z jedné stavební tradice. A právě díky jednotné stavební tradici této

²⁴ KYNCL, Tomáš. Výzkumná zpráva č. 003-13. Dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků roubeného kostela sv. Mikuláše přeneseného z obce Malá Polana do Hradce Králové. Brno: DendroLab Brno, 2013. s. 4-5.

oblasti mohl být kostel v Habuře téměř totožný s některým starším polským kostelem (jednalo by se tedy snad o transfer ideový).“²⁵

Podoba kostela postaveného v obci Habura je téměř utajena. Vycházet lze pouze z místní dobové stavební tradice a několika dalších indicií. Původní uspořádání trámů ve srubové konstrukci nebylo při přesunu kostela z Habury do Malé Polany respektováno – trámy byly zpřeházeny, což dokládají nenavazující zbytky nástěnných maleb. Z tohoto zjištění vyplývá, že převážná většina spojů musela být provedena při prvním přesunu nově, o čemž mimo jiné svědčí i nálezy maleb v některých spojkách (při provádění nových tesařských dlabů musely být trámy kráceny z důvodu odstranění dlabů původních). Haburský kostel tedy musel být zcela jistě větší. Tomuto zjištění rovněž odpovídá nález malby na jedné dvojici trámů. Po virtuálním spojení navazující malby²⁶ přesahuje společná délka obou trámů délku stěn kostela (o 30 centimetrů).

Je navíc možné, že některé malované trámy nebyly ke stavbě „nového“ kostela vůbec použity. Tomu by nasvědčovala i poměrně malá úspěšnost při virtuálním spojování maleb na jednotlivých trámech. Při prvním přesunu kostela z Habury do Malé Polany tak nelze mluvit o transferu v dnešním smyslu, jelikož dřevěné trámy byly spíše užity jako stavební materiál.²⁷

V letech 2016 až 2019 kostel prošel rozsáhlou rekonstrukcí. Termosanací, při níž byl kostel zcela zabalený do fólie a zahříván,²⁸ byl zbaven dřevokazného hmyzu, získal nové šindelové krytí, interiér a mobiliář

²⁵ KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata. *Nedestruktivní stavebně-historický průzkum textová část – Kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové*. Dvůr Králové nad Labem: Projekční ateliér pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, spol., 2013, s. 76.

²⁶ Obrazová příloha, obr. 8, Virtuálně sesazené trámy, a viditelný přesah trámů mimo půdorys kostela.

²⁷ KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata. *Nedestruktivní stavebně-historický průzkum textová část – Kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové*. Dvůr Králové nad Labem: Projekční ateliér pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, spol., 2013, s. 77

²⁸ Obrazová příloha, obr. 15, Kostel při termosanaci v roce 2016.

prošel odborným restaurováním a celý objekt dostal i nejmodernější bezpečnostní prvky včetně ochrany před požárem.²⁹

²⁹ Obrazová příloha, obr. 11, Instalace protipožárního systému v roce 2018.

4 Nečekané nové poznatky o původu maleb v interiéru kostela aneb Průzkum na dálku v době covidu

Kostel sv. Mikuláše disponuje v interiéru bohatou výzdobou. Jedná se o fragmentární nástěnné malby, které jsou nejstarší, ikonostas, samostatné ikony, žertveník, prestol s oltárními obrazy a další mobiliář a díla s uměleckou hodnotou. Ta prošla větším restaurováním po převozu kostela z Malé Polany do Hradce Králové v roce 1935 a provedl ji akademický malíř Bohumil Lizner. Následná desetiletí bez zásahu restaurátorů byla důvodem, proč do plánu rekonstrukce kostela v letech 2016 až 2019 byl zahrnut i velmi podrobný restaurátorský průzkum a následné restaurování. Průzkum i samotné restaurování přineslo mnohé poznatky o stavu, použitých technikách, materiálech a stáří maleb.

Další informace, zejména o přesnějším datování maleb, jejich autorech a zasazení do kontextu s jinými podobnými díly v lokalitě, ze které byl kostel převezen, přinesl výzkum Roksolany Kosiv. Tento výzkum však nepatřil do projektů souvisejících s rekonstrukcí objektu v letech 2016 až 2019 a neiniciovalo ho město, ale sama Roksolana Kosiv, která je vedoucí oddělení sakrálního umění na Lvovské národní akademii umění na Ukrajině a vedoucí výzkumná pracovnice oddělení starého umění Národního muzea Andreje Šeptyckého ve Lvově. Jejím hlavním badatelským zájmem je ukrajinské církevní umění 17. a 18. století. Zaměřuje se na malbu ikon v oblastech, které dnes sousedí s Ukrajinou, tedy v Polsku a na Slovensku, a studuje, jak místní mistři pracovali a reflektovali mezikulturní a mezináboženské vlivy.

Roksolana Kosiv oslovila na počátku prosince 2020 město Hradec Králové s tím, že se zajímá o studium ikon a malby v dřevěném kostele v Jiráskových sadech. V posledním desetiletí zkoumala centrum ikonomalby v obci Rybotycze/Rybotyczi/ (nyní v Polsku), které bylo velmi aktivní ve druhé

polovině 17. až první polovině 18. století. Umělci z Rybotycze pracovali v kostelech bývalé mukačevské diecéze, ke které dříve patřil i kostel sv. Mikuláše. Kvůli pandemii covidu–19 a protiepidemickým opatřením však nemohla hradecký kostel navštívit osobně, požádala proto o zaslání snímků ikonostasu, ikon na stěnách a fragmentů maleb v hlavní lodi. Město obdrželo 15. prosince 2020 oficiální žádost Lvovské národní akademie umění a poskytlo k výzkumu požadovanou dokumentaci i součinnost Odboru památkové péče. Díky předchozí podrobné dokumentaci pro restaurátorský průzkum mělo město dostatek materiálu a během restaurování v roce 2017 byl také ikonostas demontován, což umožnilo další nové pohledy. Výzkum Roksolany Kosiv se tak mohl uskutečnit bez její přítomnosti v kostele, na dálku.

Na konci roku 2022 adresovala Roksolana Kosiv městu Hradci Králové zprávu o dokončení výzkumu a o vydání odborného článku s názvem *Migrant church: Icons and wall paintings of the wooden church of st Nicholas in Hradec Králové* (Putující kostel: Ikony a nástěnné malby v dřevěném kostele sv. Mikuláše v Hradci Králové) ve sborníku *Baltic Journal of Art History*, který vydává Katedra dějin umění Ústavu dějin a archeologie Univerzity v Tartu. Následně město obdrželo i výtisk sborníku s uvedenou prací.

Článek popisuje výzkum maleb v kontextu činnosti jejich autorů, okolnosti jejich vzniku, zařazuje je do časového rámce a naznačuje také změny spojené s církevní jurisdikcí v 18. století, které jsou patrné v kostelech někdejší mukačevské i przemyszlské diecéze. Důležitým pramenem pro výzkum byly dokumenty z let 1750–1752 popisujících návštěvy mukačevského biskupa Manuila Olšavského v kostelech v okolí Habury. Rozpoznat rukopis autorů a prostředí vzniku maleb bylo možné i díky nedávnému výzkumu církevního uměleckého centra ve městě Rybotycze u Przemyslu v dnešním Polsku.

Toto centrum působilo v letech 1650–1760 a díla tamních umělců byla velmi oblíbená a rozšiřovala se i mimo svou diecézi.

Výzkum potvrdil, že nástěnné malby na trámech jsou ze všech maleb v kostele nejstarší. Podobné malířské techniky jsou k vidění v několika dnešních ukrajinských a polských kostelech. Bylo také potvrzeno, že při stěhování kostela z Habury do Malé Polany byla stavba zmenšena zcela bez ohledu na tyto malby. Trámy byly nově poskládány libovolně – mnohde jsou malby otočené hlavou dolů nebo vůbec nesměřují do interiéru – a působí tak chaoticky. Roksolana Kosiv nachází v malbách jistá netypická zobrazení, která však lze pozorovat i jako součást jiné malby, a to z kostela v obci Wola Wyżna sousedící s Haburou. U této ikony je znám autor, a to Jakiv z Rybotyczi, známé je i konkrétní datování díla rokem 1675. Stav nástěnné malby a způsob malby ikon je nedovoluje přímo spojit s tímto umělcem, ale lze ji spojit s ikonopiseckým centrem v Rybotyczi. Po prozkoumání maleb na stěnách a jejich odlišnostech se Roksolana Kosiv domnívá, že na nich pracovali minimálně dva mistři.

Výzkum dále popisuje období kostela po jeho přesunu do Malé Polany v roce 1740. Tady styl maleb ukazuje, že jsou dílem pěti autorů v různých obdobích. Ikony na stěnách a ve svatyni jsou starší než ikony v ikonostasu. Některé dnes samostatné ikony původně patřily do ikonostasu patrně ze staršího kostela v Malé Polaně a do nového kostela převezeného z Habury byly přeneseny. Jedná se o ikonu Panny Hodegetrie, sv. Mikuláše a střední část ikony Deesis. Ikony se shodnou stylistikou malby se nacházejí v různých kostelech a muzeích v Polsku, na Slovensku a na Ukrajině. Díla jsou bohužel anonymní, a jsou proto připisována „autorovi ikon Deesis z kostela v Tyniowicích“. Ten pracoval v letech 1700–1725, proto i tato díla v kostele v Hradci Králové lze zasadit do stejného časového období. Jako další umělce lze identifikovat „autora ikon apoštolů v kostele v Ladomirové“ či „autora Deesis z kostela v Rakowě“.

Nejnovějšími díly královéhradeckého kostela je samotný ikonostas, a to přibližně z let 1750–1760. Ikonostas je prací dvou umělců. Tři horní patra namaloval umělec, jehož díla jsou k vidění v různých kostelech a muzejních sbírkách na Slovensku.

„Vzhledem ke způsobu malby ikon z let 1700–1760 v hradeckém kostele se domníváme, že přestože jsou připisovány různým autorům působícím v různých dobách, byly zhotoveny ve stejném malířském centru. Naznačuje to ikonografie, styl a společné znaky ozdobných rámců ikon. Vizuální pozorování ukazují, že autor, který maloval čtyři nejstarší ikony, byl z těchto umělců nejšikovnější.“³⁰ V roce 1766 dostalo rybotyczké centrum od vyššího duchovenstva zákaz prací pro kostely a činnost centra nelze již po 60. letech 18. století vystopovat.

Nejmladšími díly v královéhradeckém kostele jsou podle Roksolany Kosiv ikony Krista, Matky Boží, sv. Mikuláše a archanděla Michaela v ikonostasu. Jsou dílem umělce ze 70. a 80. let 18. století. Horní část těchto ikon je zdobena vyřezávanými motivy v rokokovém stylu. Rokokové motivy převzaté z katolických děl byly v církevním umění regionu rozšířeny v 70. a 80. letech 18. století. Malba a ikonografie ikon Krista a Bohorodičky se podobají stejným ikonám v ikonostasu kostela sv. Jana v Kalné Roztoce. Lze je tak spojit s umělci kláštera Malyi Bereznyi.

Nástěnné malby a ikony v královéhradeckém kostele tedy odrážejí téměř stoletou historii vývoje církevního umění na pomezí tehdejší mukačevské a przemyszlské diecéze a svědčí o jejich spojení s umělci velkého aktivního centra církevního umění v Rybotyczi, odrážejí různé etapy jeho činnosti i konkrétní umělce. Ikony panovnického stupně ikonostasu pak byly vyrobeny jiným způsobem a jejich autorství lze připsat klášterním umělcům,

³⁰ KOSIV, Roksolana. Migrant church: Icons and wall paintings of the wooden church of st Nicholas in Hradec Králové In: *Baltic Journal of Art History: Oficiální publikace katedry dějin umění Univerzity v Tartuspringu/léto 2022*. Tartu, Estonsko: University of Tartu Press, 2022, s. 69-112. ISSN 1736-8812.

kteří se více zaměřovali na díla západoevropských umělců ve druhé polovině 18. století.

5 Další stěhování kostela? Zájem slovenské obce Habura získat kostel zpět a výstavba kopie kostela

V roce 2006 se na město Hradec Králové obrátila obec Habura, že by chtěla kostel sv. Mikuláše vrátit zpět. Starosta Habury Marián Juščík uvedl, že je to dílo jejich praprapradědů, jsou rusínskou obcí a podpořilo by to jejich identitu. Kdyby se prodej neuskutečnil, budou Haburští chtít vytvořit výkresy, aby podle nich v Habuře zhotovili repliku kostela.^{31 32}

Zástupci města Hradce Králové i zdejší pravoslavný duchovní protopop Milan Augustýn Jareš přesun kostela odmítli. Město mělo všechny smlouvy a povolení k převozu této památky právně v pořádku. Zástupci obce Habura si tedy nechali kostel zdokumentovat a postavili si v roce 2011 jeho repliku. Na slavnostní otevření nového kostela v Habuře byli v létě 2011 pozváni a pozvání přijali i představitelé města Hradce Králové. Kostel v Habuře je turisticky atraktivní, místní ho využívají také ke konání slavnostních mší, například při každoročních Dnech Habury, jako místo konání svateb, křtů a podobně. Přestože byl původní kostel v Habuře zasvěcen sv. Michaelovi, novou kopii lze najít pod názvem drevený kostolík sv. Mikuláša Čudotvorcu.

Až o několik let později odhalily předrekonstrukční průzkumy královéhradeckého kostela, že stavba byla po převozu z Habury v Malé Polaně stavebně upravována a zmenšována. V Habuře tak paradoxně stojí replika kostela, který tam nikdy nestál, protože původně musel být větší.³³

³¹ SVOBODA, Václav. Putující kostelík zůstane v Jiráskových sadech. *Radnice: Informační zpravodaj statutárního města Hradce Králové*. Hradec Králové: statutární město Hradec Králové, 2006, 32 (9. října 2006) s.1.

³² Obrazová příloha, obr. 11-14, Stavba repliky kostela ve slovenské Habuře 2011.

³³ Obrazová příloha, obr. 16, Vedoucí odboru památkové péče Jan Falta s naskenovanými trámy s historickou výmalbou, která po složení odhalila, že kostel v Habuře musel být původně větší.

6 Proměna památky v průběhu let – srovnání původních informací z roku 1935 s informacemi platnými k březnu roku 2023

6.1 Od období II. světové války až k rozsáhlé rekonstrukci

Přestože měl kostel v Hradci Králové sloužit jako památník a nebyl znovu vysvěcen, byl v roce 1941 pronajat k užívání pravoslavné církvi. Její působení bylo za druhé světové války zakázáno a v této době také mizí všechny připomínky na kostel jako památník svébytného Československa. Ztratila se pamětní deska, stuhy na prapory, věnce i pamětní knihy.

Přesné datum, kdy se po válce do kostela vrátily pravoslavné obřady, není k dohledání. Pravoslavná církev si však objekt pronajímala až do rekonstrukce v roce 2016. V té době nebyl, kromě obřadů kostel veřejně přístupný. Po rekonstrukci se město Hradec Králové rozhodlo kostel pravoslavné církvi nepronajmout a do správy ho převzala Hradecká kulturní a vzdělávací společnost, která jej zpřístupňuje zájemcům při volných i komentovaných prohlídkách.

Stavba od roku 1935 neprošla až do roku 2016 žádnou zásadní obnovou. Prováděny zde byly spíše drobné úpravy a udržovací práce. V devadesátých letech zajistila nově vzniklá Společnost ochránců památek ve východních Čechách konzervaci objektu a opravu dřevěného ohrazení.

Kostel byl 20. ledna 1964 zapsán do státního seznamu kulturních památek pod pořadovým číslem 568, v současnosti je nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 45498/6-568. V souladu se svým původním posláním z roku 1935 je veden jako památník podle zákona o válečných hrobech a pietních místech.

Při rekonstrukci v letech 2016–2019 dostala památka unikátní vybavení moderními technologiemi, které zajišťují optimální vlhkost, teplotu a klima. Hodnoty jsou neustále monitorovány a průběžně vyhodnocovány.

Naplánováno a zavedeno bylo i protipožární zařízení³⁴, a to v době, kdy ještě nedošlo k tragickým událostem, kdy byly ohněm zcela zničeny dřevěné stavby jako kostel v Gutech, Jurkovičova chata Libušín na Pustevnách nebo také transferovaný kostelík v Kinského sadech v Praze. Protipožární zařízení zabezpečuje požární bezpečnost prostor kostela prostřednictvím instalovaného plynového stabilního hasicího zařízení. Požadavkem pro vybranou technologii byla minimalizace negativních dopadů na ostatní zařízení a stavební část z hlediska eventuálního hasebního zásahu. Kostel disponuje i zabezpečovacím zařízením a má zajímavou technologii osvětlení s možností mnoha světelných režimů. V roce 2019 byla rekonstrukce dokončena, a to včetně restaurování uměleckých prvků.

V květnu 2021 získal kostel sv. Mikuláše částečně díky dotaci Ministerstva kultury ČR ochranný nátěr na šindelovém plášti celé stavby.

Zdařilá rekonstrukce se odrazila i v několika oceněních. Nominaci získala na titul událost roku udělovanou městem Hradcem Králové, cena za revitalizaci kostela byla udělena v projektu Má vlast cestami proměn – příběhy domova za rok 2020/2021, která přináší svědectví o proměnách zanedbaných míst v místa upravená a užitečná a pořádá ji spolek Cestami proměn. Proměny hodnotí odborná porota architektů a hlasuje i veřejnost. Rekonstrukce kostela přispěla i k ocenění Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, které obdrželo město Hradec Králové za dlouhodobou a systematickou péči o architektonické kulturní dědictví na území městské památkové zóny Hradec Králové v roce 2017.

6.2 Kostel jako tradiční i moderní turistický cíl

Znovuotevření po dokončené rekonstrukci stavební části přilákalo 27. října 2018 stovky lidí, kteří čekali v dlouhé frontě, aby mohli do opraveného

³⁴ Obrazová příloha, obr. 19, Instalace protipožárního systému roce 2018.

objektu nahlédnout.³⁵ Zvenčí už samotné nové šindelové opláštění, které zářilo do okolí svojí světlou barvou, upoutávalo pozornost. Na vzbuzení zájmu návštěvníků se jistě podílela i silná informační a mediální kampaň během celé rekonstrukce i povědomí o nedávných požárech některých podobných dřevěných památek. Slavnostní otevření pak doprovodily stejně jako v roce 1935 projevy politiků, historiků, čestnou stáž drželi zástupci Československé obce legionářské. Otevření po rekonstrukci se zúčastnili i potomci starosty Josefa Pilnáčka a restaurátora Bohumila Liznera.

Kostel po rekonstrukci spravuje Hradecká kulturní a vzdělávací společnost a je zpřístupňován v předem ohlášených termínech pro komentované nebo nekomentované prohlídky a nabízen je i k pronájmu například pro svatební obřad. Otevírá se také například u příležitostí akcí jako jsou Dny evropského dědictví, Noc kostelů, Den seniorů a podobně.

Památka má svoje webové stránky³⁶, kde jsou ke zhlédnutí informace o jeho historii, fotogalerie, kalendář prohlídek propojený s možností online nákupu vstupenky, návštěvní řád nebo dotazník pro možný pronájem.

Cena pronájmu objektu činí 1000 korun na hodinu, oploceného pozemku také 1000 korun na hodinu, pořadatel, pokladní 120 Kč/hod., technik 250 Kč/hod., svatební obřad 3000 korun za akci a ozvučení 2500 korun (do 4 hodin).³⁷

³⁵ Obrazová příloha, obr. 17 a 18, Otevření kostela po rekonstrukci stavební části 27. října 2018.

³⁶ <https://www.kostelsvatehomikulase.cz>.

³⁷ Ceny jsou uvedeny bez DPH k 31. 3. 2023.

Ceny vstupného (kapacita prohlídek je omezena na 20 osob):

Komentovaná prohlídka (30 min.) – dospělí 80 Kč, děti od 6 do 15 let 50 Kč, ZTP a ZTP/P 70 Kč, doprovod ZTP/P 1 Kč, studenti od 16 do 26 let 70 Kč, senioři od 65 let 70 Kč, držitelé Senior pasů 60 Kč;

Prohlídka bez komentáře (ve vybraných dnech): dospělí 30 Kč, děti od 6 do 15 let 20 Kč;

Prohlídka na objednání (skupina min. deseti účastníků): dospělí 100 Kč, děti od 6 do 15 let 50 Kč;

Kombinované vstupné Bílá věž a kostel:

při předložení vstupenky z Bílé věže sleva na komentovanou prohlídku kostela ve výši 20 Kč (sleva je platná následujících 30 dní od zakoupení vstupenky na Bílou věž). Sleva platí pouze pro prohlídky v rámci běžné otevírací doby.³⁸

Pro kostel je vydána i speciální série suvenýrů, brožury, letáky, magnetky a od dubna 2019 například i turistickou známku č. 2537, k níž funguje i audiobedekr přístupný přes QR kód.

Kostel získal v roce 2021 také svoji monografii. Miloš Kudrnovský a Renata Veselá zpracovávali pro město před rekonstrukcí jeho stavebně-historický průzkum, který je i jedním z pramenů pro tuto práci. Průzkum byl natolik podrobný a zajímavý, že příznivci kostela uvítali, že stejný autorský tým doplněný o Jana Faltu, Táňu Šlězovou a další, vydal knihu s názvem *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*.³⁹

³⁸ *Vstupné: Informace pro návštěvníky* [online]. Hradec Králové [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.kostelstavehomikulase.cz/cs/informace-pro-navstevniky/vstupne.html>.

³⁹ KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata (eds.). *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*. Hradec Králové: Projekční atelier pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, 2021. ISBN 978-80-11-00868-0.

6.3 Porovnání dobových situací, stavů a informací z let 1935 a 2023

Stáří kostela, doba stavby

- 1935 – Podle tehdejších informací zjištěných na Slovensku byl kostel postaven mezi roky 1502–1510.
- 2023 – Dendrochronologie s jistotou prokázala, že nejstarší trámy byly smýceny v letech 1598 až 1606, kostel je tedy o cca 100 let mladší, než se uvádělo.

První umístění kostela

- 1935 – Dle předávaných informací stál kostel nejprve na neznámém místě v Polsku (Haliči), teprve potom převezen do Habury, dále pak do Malé Polany a následně do Hradce Králové.
- 2023 – Dendrochronologický průzkumu prokázal, že kostel nebyl postaven v původně uváděných letech 1502 až 1510, ale až o sto let později. Hypotéza o prvním umístění kostela jinde než v Habuře se proto jeví jako nepravděpodobná.

Materiál stavby

- 1935 – Kostel podle tehdejších informací byl postaven z tisových trámů.
- 2023 – Dendrochronologie prokázala, že použitým stavebním materiálem je dřevo jedle.

Funkce a využití stavby

- 1935 – Kostel převezen z Malé Polany do Hradce Králové slouží jako památník padlým v první světové válce. Není využíván pro církevní obřady.
- Od roku 1941 do roku 2016 (s výjimkou několika, zejm. válečných let) pronajat pravoslavné církvi.

●2023 – Kostel je nadále veden podle zákona o válečných hrobech a pietních místech jako památník padlým v první světové válce. Současně je ve stanovených termínech otevřen veřejnosti jako turistický cíl a místo kulturních, společenských či pietních akcí. Pro církevní obřady není v současnosti využíván, pokud by taková situace nastala, opatření spojená s rekonstrukcí z let 2016 až 2019 jsou na takový druh využití připravena.

Přístupnost kostela veřejnosti

●1935 – Kostel byl přístupný jen ve výjimečných případech, při slavnostních příležitostech, zpravidla v souvislosti s výročím vzniku republiky (po roce 1941 a po druhé světové válce až do roku 2016 byl v pronájmu pravoslavné církve a užíván k pravoslavným obřadům).

●2023 – Po předání do správy Hradecké kulturní a vzdělávací společnosti je kostel podle harmonogramu zpřístupněn veřejnosti, konají se zde pravidelné prohlídky – volné i s odborným výkladem průvodce, koncerty a kostel je pronajímán i k soukromým účelům, například ke svatbám.

Vybavení kostela

●1935 – Kostel byl do Hradce Králové převezen i s přesným soupisem historického inventáře. Do interiéru přibyly památky na padlé legionáře – věnce, stuhy na prapory, pamětní kniha s fotografiemi, na branku byla zhotovena pamětní deska. Soupis inventáře zmiňuje přivezený mlýnský kámen, který má být uložený v zemi pod oltářem.

●2023 – Původní historický inventář zůstal zachován i po restaurování na svém místě, přestože zazněly i požadavky na jeho muzealizaci. Byl potvrzen i mlýnský kámen, který je uložen v zemi pod prestolem. V kostele chybějí všechny památky na padlé, tyto artefakty zmizely během druhé světové války. Pamětní deska u vchodu byla obnovena v roce 2000 díky rodině bývalého starosty Josefa Pilnáčka.

Ikona Madony / ikony Madon

- 1935 Do Hradce Králové byla převezena jedna ikona Madony (Přesvaté Bogorodice) s plastickou řezbou. Restaurátor Bohumil Lizner při restaurování v roce 1935 vyrobil z této jedné ikony, jejím rozdělením na malbu a řezbu a následným doplněním o kopii malby, Madony dvě.⁴⁰
- 2023 V kostele zůstávají nově restaurované dvě Madony, tak jak je rozdělil Bohumil Lizner.

Velikost kostela

- 1935 – O změně velikosti kostela v průběhu času se zřejmě vůbec neuvažovalo. Zpřeházené výtvarné motivy na trámech byly připisovány nedbalému skládání kostela po převozu z Habury do Malé Polany
- 2023 – Průzkum před rekonstrukcí díky skenování trámů a jejich digitálnímu virtuálnímu poskládání v roce 2013 odhalil, že kostel v Habuře musel být větší a k jeho stavební úpravě a zmenšení došlo po převezení do Malé Polany. Replika kostela v Habuře z roku 2011 tedy nekoresponduje s podobou kostela, který tam do poloviny 18. století stál.

Majitel

- 1935 – Město Hradec Králové.
- 2023 – Statutární město Hradec Králové.

Požární ochrana

- 1935 – Kostel měl pouze hromosvod.
- 2021 – Při rekonstrukci 2019–2019 byl do kostela instalován moderní plynový samohasící systém a napojení na hasičský záchranný sbor.

⁴⁰Obrazová příloha, obr. 21 a 22 Ikony Madon, které původně bývaly jednou

Fotografie a obrazový materiál

●1935 – z období před transferem z Malé Polany a během něho existuje jen velmi málo fotografií. Některé pořídil Alois Matulík jako dokumentaci při nákupu kostela v roce 1935. Z roku 1935 existují fotografie v dobovém tisku, zejména z doby po znovupostavení kostela. Snímky zachycující přímo výstavbu kostela v Hradci Králové pocházejí z osobního archivu Zdeňka Doubka, ale jedná se o kopie špatné kvality, originály k dispozici nejsou. Fotografie ze slavnostního otevření byly předány do Státního okresního archivu Hradec Králové v albu věnovaném úředníky starostovi Josefu Pilnáčkovi.

●2023 – digitální technologie umožňují získávat mnoho obrazového materiálu, a to jak fotografií, tak audiovizuálních výstupů. Zejména rekonstrukce z let 2016–2019 byla velmi podrobně a odborně i reportážně dokumentována a vznikly série časosběrných snímků a videoreportáží.

Autorství a datování maleb

●1935 – O autorech ikonostasu nebyly žádné konkrétní informace, restaurátor Lizner v tisku naznačuje souvislosti s výzdobou v jiných kostelech na východě republiky.

●2023 – Restaurátorský průzkum maleb a použitých materiálů pořízený před a během rekonstrukce 2016–2019 dokázal zařadit některé malby do časového období, resp. určil jejich maximální možné stáří díky analýze použitých barev. Výzkum Roksolany Kosiv, vedoucí oddělení sakrálního umění na Lvovské národní akademii umění na Ukrajině z roku 2022 spojuje malby v kostele s rybotyczkou ikonopiseckou dílnou v dnešním Polsku, zpřesňuje dataci vzniku jednotlivých děl a dává je do souvislosti s díly v jiných kostelech nebo muzeích.

Cena pořízení a rekonstrukce

- 1935 – Cena pořízení kostela včetně restaurování činila 46 tisíc korun československých.
- 2023 – Cena celkové rekonstrukce 2016–2019 včetně restaurování interiéru, instalace hasicího a zabezpečovacího zařízení a dalších prací činila 19 milionů korun českých. (Hodnota památky jako takové vyčíslena nebyla.)

Technické vybavení

- 1935 Kostel měl elektroinstalaci.
- 2023 Kostel má po rekonstrukci kromě nové elektroinstalace také automatické stabilní hasicí plynové zařízení, vzduchotechniku, zařízení na kontrolu klimatu, bezpečnostní systém nebo technologie „žánrového“ osvětlení.

Rychlost pořízení a transferu

- 1935 Od nabídky kostela po jeho znovupostavení v Hradci Králové uplynulo tři a půl měsíce. (To vše včetně vyřízení souhlasů slovenské církevní obce, památkového úřadu, zastupitelstva města, zadáním zakázky, zařízením pronájmu pro stavbu na pozemku armády, rozebrání kostela, přepravu po železnici.)
- 2023 Dnes se tato otázka jeví v úplně jiném světle...

7 Mediální obraz kostela sv. Mikuláše

7.1 Kostel v hledáčku nejen novinářů

Jak bylo uvedeno již v předchozích kapitolách, kostel sv. Mikuláše budí pozornost médií už od záměru jeho přestěhování z Malé Polany do Hradce Králové. Regionální i celostátní tištěná média přinesla zprávu o záměru jeho koupě, informovala o již uskutečněných transferech i o podobných záměrech jiných měst. Tiskem kromě zpravodajských článků proběhla i krátká „přestřelka“ mezi okrašlovacím spolkem, který záměr koupě kostela nepřivítal, a městem, které se rozhodlo kostel koupit. V tisku je vysvětleno, že financování kostela není z městského rozpočtu, ale od anonymního dárce. Později bylo uvedeno i jméno onoho dárce – starosty Josefa V. B. Pilnáčka.

Samotná stavba a její otevření novináře také lákala. Věnovali, na dnešní poměry, velký prostor informacím o historii, stavbě a restaurátorských pracích včetně několika fotografií, otiskli pozvání na otevření kostela, a následně i podrobnou reportáž ze slavnostního aktu včetně proslovu starosty, kde se vrací k účelu stavby jako památníku padlým ve světové válce. K otevření kostely byly vydány vstupenky s fotografií kostela a jeho krátkou historií a speciální pozvánky. Podle informací byla dr. Josefem Kaňkou pořízena drobná publikace o kostelu, tu se však nepodařilo dohledat.

V průběhu dalších let o mediálním obrazu kostela není mnoho informací. V tisku se kostel, jako majetek města, objevoval zejména v městském zpravodaji Radnice. V roce 2006 se mediální zájem zvedl v souvislosti s požadavkem obce Habura o navrácení kostela, potom při postavení jeho repliky v Habuře, další zájem byl zaznamenán při rekonstrukci v letech 2016 až 2019, přiznovuotevření a po skončení protipandemických opatření v roce 2021.

Po nástupu sociálních sítí se dění kolem kostela stává tématem pro komentáře a diskuse nejširší veřejnosti.

7.2 Kostel jako médium

Jako médium lze vnímat i kostel samotný. Už od své historie byl a je plný ikon, které předávají věřícím mnoho informací. Je příznačné, že ikony se nemalují, ale píší. Jedno z vysvětlení pro užití tohoto termínu říká, že ikony se píší proto, aby se mohly číst. Jeho další roli mediálního nosiče lze najít ve faktu, že je od počátku přestěhování zapsán jako památník na seznamu válečných hrobů a pietních míst. Do Hradce Králové byl převezen, aby zde sloužil jako památník padlým v první světové válce. Tomu odpovídala i pamětní deska, která byla u kostela umístěna už při jeho otevření. Po atentátu na Heydricha se jakákoliv připomínka legionářů a svébytného Československa netolerovala. Votivní deska spolu s dalšími památkami jako byly věnce, fotografie, stuhy na prapory a pamětní knihy uvnitř kostela zmizely. Ani komunistický režim neměl zájem o připomínání svobodného Československa, a tak kostel jako památník, podobně jako mnoho jiných památníků, zmiňován v této souvislosti nebyl. Připomenutí původní funkce stavby se uskutečnilo až po roce 1989 a replika pamětní desky se díky potomkům starosty Pilnáčka vrátila na své místo po roce 2000.

Dnes je kostel a jeho okolí nositelem informací jak o původu kostela, tak i o jeho novém údělu v Hradci Králové. O obojím se dozvídají návštěvníci na informačních tabulích, při jeho prohlídkách, na propagačních materiálech a na webu kostela.

Kostel sv. Mikuláše je zmiňován v několika sbornících či knihách, svojí vlastní obsáhlé knihy se, jak bylo již zmíněno v předchozích kapitolách, dočkal v roce 2021.

7.3 Analýza mediálních výstupů pomocí databáze Anopress

Kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové se stal mnohokrát námětem či tématem mediálních výstupů. Statistiku a analýzu těchto výstupů umožňují v dnešní době databáze a monitoringy médií. Pro souhrn mediálních výstupů pro tuto práci byla využita databáze textů z českých médií Anopress, která retrospektivně dosahuje až do roku 1996 a je denně aktualizována. Obsahuje plné texty z tištěných médií, zprávy z internetových serverů, přepisy rozhlasových a televizních relací, v poslední době i podcasty. Hledání pomocí klíčových slov lze dále za použití filtrů třídit nejen podle data a zdroje výstupu, ale například i podle regionálního nebo celostátního dosahu.

- Zadání sledovaného časového úseku

Pro tuto práci bylo zadáno sledování od ledna roku 2005 do konce března 2023. Tento časový úsek byl zvolen na základě předchozích poznatků o událostech spojených s kostelem, které byly pro média atraktivní.

- Výběr klíčových slov

Jako klíčové slovo pro vyhledávání byl zvolen termín „Malá Polana“ a „kostelík v Jiráskových sadech“. Klíčová slova jako „kostel sv. Mikuláše Hradec Králové“ většinou generovala i výstupy vztahující se k ostatním kostelům sv. Mikuláše v České republice. Vzhledem k tomu, že u královéhradeckého kostela je zpravidla vždy uvedeno jeho původní stanoviště v Malé Polaně nebo současné v Jiráskových sadech, byla tato klíčová sousloví nejvhodnější.

- Souhrn informací získaných z Anopressu

Anopress vyhledal celkem 73 výstupů s klíčovým termínem Malá Polana a 64 výstupů po zadání sousloví kostelík v Jiráskových sadech. Některé výstupy jsou v obou vyhledáváních shodné. Jejich četnost, jak ji ukazuje i vygenerovaný graf, přímo souvisí s akcemi spojenými s kostelem.

První významné zvýšení zájmu médií je patrné v roce 2006, kdy slovenská obec Habura projevila zájem o navrácení kostela na místo jeho prvního postavení. Tento typ výstupů, který by se dal charakterizovat jako spor o kostel, se těšil zájmu celorepublikových médií. Typickým výstupem je například článek s titulkem Slovenská obec si „brousí zuby“ na památný kostelík.

Další zájem se zvedl v roce 2011, kdy slovenská obec Habura postavila kopii hradeckého kostela.

Velký zájem se zvedl mezi lety 2016 a 2019, kdy začala náročná rekonstrukce. Ta byla pro média lákavá svou ojedinělostí a také vizuální atraktivitou. Tady se uplatňoval ve větší míře zájem regionálních médií (pro média v té době investor rekonstrukce – město Hradec Králové – organizoval speciální tiskové konference s odborným výkladem přímo na místě). Z témat se v této době nejčastěji objevují termosanace a instalace hasicího systému (např. články Kostelík ze 17. století pokryla fólie, horký vzduch vyhubí ve dřevě hmyz, Oprava dřevěného kostelíku je v polovině, před ohněm ho ochrání plyn).

Další vlna zájmu se zvedla v roce 2018, kdy byl kostel poprvé otevřen po skončení rekonstrukce stavební části, a na konci rekonstrukce v roce 2019. Stavba dostala zcela nové šindelové obložení, díky čemuž se změnil jeho vzhled z původně černého kostela na zářivě světlý. To vyvolalo obrovské diskuse a vlnu komentářů na sociálních sítích, což zaznamenali i novináři a snažili se o vysvětlení tohoto stavu (např. články Staletý

kostelík září po opravě jako nový. Zase ztmavne, ujišťují památkáři, Starobylý kostelík v hradeckých Jiráskových sadech září novotou. To se neobešlo bez diskuzí). V roce 2019 byla rekonstrukce památky dokončena a kostel zpřístupněn veřejnosti.

Poslední větší mediální zájem je zaznamenán v roce 2021, a to po opětovném otevření kostela po skončení protipandemických covidových opatření.

Nejvíce nalezených mediálních výstupů bylo zpravodajského charakteru, dále se ve výsledcích hledání objevily i formáty publicistické. Co se týče povahy článků vzhledem k času, tak většina z nich reflektovala aktuální témata. V jednotkách případů se mediální zájem průběžně vrací ke kostelu jako k památce v článcích a reportážích historického, cestopisného, osvětového charakteru. K dohledání jsou články o církevních obřadech, v době, kdy kostel využívala pravoslavná církev, nebo články spojující kostel se starostou Pilnáčkem. Do těchto výstupů patří také informace o nominacích nebo udělení různých ocenění. Minimum nalezených výstupů s kostelem souviselo okrajově nebo vůbec ne (například pozvání na cestu po Slovensku, včetně Malé Polany).

- Informace z grafů

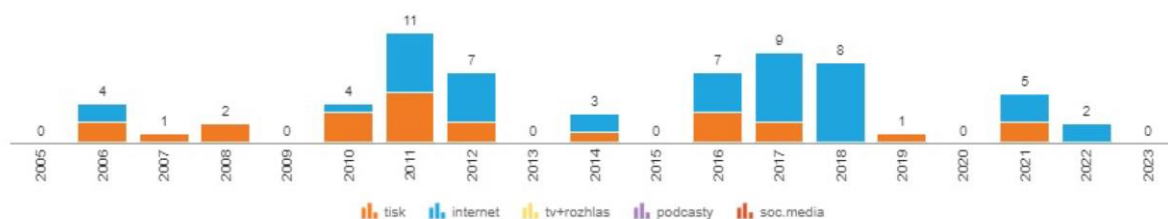
Grafy z obou vyhledávání zachycují zhruba stejný zájem, co se týká časového rozložení mediálních výstupů.

Nejvíce mediálních výstupů se podle vyhodnocení Anopressu uskutečnilo v online médiích, další velkou skupinou byly články v tisku. Třetím co do četnosti byly výstupy rozhlasové.

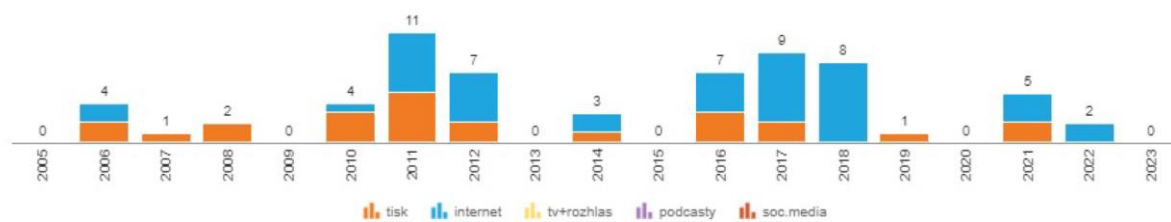
Při zadání filtru pro zobrazení celostátních výstupů jich pro klíčové slovo Malá Polana bylo vyhledáno 15 z celkových 73, pro klíčový termín kostelík v Jiráskových sadech 11 z 64.

- Zkušenost s Anopressem

Databáze Anopress je velmi užitečným nástrojem pro zkoumání mediálních výstupů, pro získání celých prepisů textů i jejich originální tiskovou podobu včetně obrazové. Velkou výhodou jsou i prepisy audiovizuálních výstupů. Lze tak dobře rozlišit zpravodajské a publicistické formy výstupů. Dalším přínosem je generování grafů, jak souhrnných, tak podle zadaných filtrů. Výbornou funkcí jsou filtry data vydání a zdrojů (filtr funguje i s negací výběru zdrojů). Jako výhodou i nevýhodou systému lze uvést to, že databáze vyhledává články v různých mutacích periodika nebo vysílání (regionálních, tištěných/online, opakované audiovizuální zpravodajství), takže stejný obsah se může v souhrnu objevit i několikrát. Zkresluje to potom náhled na počet vydaných originálních výstupů, ale na druhou stranu ukazuje i nadregionální dosah daného výstupu nebo atraktivitu a jeho opakování. Databáze také nepostihne stoprocentně všechny výstupy, které se v médiích k daným klíčovým slovům uskutečnily, s tím je třeba při výzkumech počítat. Nevýhodou Anopressu je z několikaleté zkušenosti její častá online nestabilita.

Graf databáze Anopress - klíčové slovo: kostelík v Jiráskových sadech, období 1. 1. 2005 – 31. 3. 2023

Graf databáze Anopress - klíčové slovo: Malá Polana, období 1. 1. 2005 – 31. 3. 2023

8 Může být kostel sv. Mikuláše objektem ke zkoumání pohledem etiky?

Je možné se na kostel svatého Mikuláše podívat z perspektivy etiky? Vždyť je to na první pohled zcela nekonfliktní stavba uprostřed zeleně, památník, který nikomu neškodí a vzpomíná na hrdiny bojů první světové války, připomínka slovenského lidového umění, místo náboženských obřadů, objekt v péči památkářů, místo, které má v srdci sad každý Hradečan... A přesto je kostel, aniž by o tom sám věděl a nějak o to usiloval, svázán s velkým množstvím situací, na které by bylo možné a potřebné optikou etiky nahlédnout: Kostel byl památníkem na legionáře a na svobodné Československo, bohužel ne dlouho, a z vůle nacistů a komunistů na tento fakt mělo být zapomenuto. • Ve své historii byl přestěhován z Habury do Malé Polany, a to v době, kdy byla velmi citlivá situace mezi pravoslavnou a řeckokatolickou církví. Původně pravoslavný haburský kostel se stal malopolanským řeckokatolickým. Byl důvod jeho využití jen jako stavebního dříví a zpřeházení maleb na trámech odrazem náboženského konfliktu? • V kostele je část babinec (vyčleněná ženám), zatímco muži mohli i do hlavní lodi a do presbytáře jen kněz. Kam pustit návštěvníky dnes? • Památku zakoupil pro město starosta Pilnáček, který si nenechával vyplácet za starostování mzdu a za odložené peníze financoval takovéto projekty. Jak lze na to nahlížet? • Proti stavbě se ohradil tehdejší okrašlovací spolek a spor zachytila i média. I tato situace by byla jistě vhodným tématem. • A nakonec asi téma nejširší a léty možná pozapomenuté... Jak nahlížet na vlastní přestěhování kostela z jeho původního místa a jak na žádost obce Habura, že chce vrátit kostel zpět?

Na rozbor poslední zmiňované oblasti je v následující části využít rozhodovací model Potter box.

- Definice problému

Město Hradec Králové zakoupilo v roce 1935 od slovenské Malé Polany nepoužívaný dřevěný kostel, který převezlo do Hradce Králové. Kostel byl již jednou stěhován, a to v 18. století, kdy jej Malá Polana koupila od sousední Habury.

O navrácení kostela, jako svědka své historie, prvek národní identity a dědictví předků, v roce 2006 požádala obec Habura. (Po zjištění zájmu Habury o navrácení kostela, projevila zájem i Malá Polana.)

Obec Habura po předložení všech historických smluv od záměru ustoupila a postavila si repliku. (Po stavebně-technickém průzkumu hradeckého kostela bylo zjištěno, že kostel byl v Malé Polaně zmenšen, takže v Habuře musel stát kostel větší. Habura tak má repliku kostela, který v místě v této podobě nikdy nestál.)

Jak nahlížet na přestěhování dřevěného kostela ze Slovenska do Čech a jak na případné stěhování zpět?

Zasazení koupě kostela do historického období

Kostel byl zakoupen v roce 1935. Východní Slovensko a Podkarpatská Rus byly součástí tehdejšího Československa, a přestože šlo o společný stát rovnocenných národů, můžeme jako jeden z náhledů na tehdejší situaci zmínit možná překvapivě i hledisko postkolonialismu. *„Rusíny tedy Češi nahlíželi na jedné straně jako sobě podobné (slovanští bratři), ale na druhé straně, kvůli jejich zaostalosti, jako odlišné. Tyto dvě vlastnosti pak plně legitimizovaly spojení Čechů a Rusínů v jednom státním svazku. Představu zaostalosti měl podpořit též popis Podkarpatské Rusi jako orientální či exotické země... Je také možné, že zdůrazňováním existence vlastního Orientu se Češi utvrzovali ve svém sebeobrazu západoevropanů, neboť k charakteristikám západoevropských zemí patřilo mít v Orientu koloniální*

državy. Představy Orientu a zaostalosti se objevují prakticky ve všech českých zprávách z Podkarpatské Rusi. ⁴¹

- Hodnoty

Zachráněná památka

Pamětní místo padlým legionářům

Ztráta/zisk uměleckých děl

Politická prestiž obou stran „sporu“

Právo

Zvýšení turismu

Osvěta, informovanost

Ochrana hmotného i nehmotného kulturního dědictví

Zdravý patriotismus

Zpochybnění předsudků, respekt k jiným národům

- Etické principy

utilitarismus/užitek

Nalezení unikátního řešení – výstavba repliky kostela

Záchrana památky, která by nenávratně zanikla

Zachování pietního a pamětního místa

Péče o památku – ideová i materiální

Uvědomění si společných hodnot a zájmů Čechů a Slováků/Rusínů

Vzbuzení zájmu o tyto druhy památek u veřejnosti

Dialog o hodnotách kulturních památek v původním prostředí, o způsobech záchrany, možném jiném využití, o způsobu provozování a financování

⁴¹ HOLUBEC, Stanislav. *Mezi slovanskou vzájemností a orientalismem: České zobrazování Podkarpatské Rusi a jejích obyvatel v publicistice dvacátých let minulého století* [online]. ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY AV ČR, v. v. i, 535 s. [cit. 2023-03-31]. Soudobé dějiny XXIII/4. Dostupné z: https://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/SD_4-16.pdf

Právo

Ctění smluv a platnost právních aktů

Právo na rovnost - překonávání nezdravých koloniálních schémat, která jsou stále přítomna v dnešní společnosti

- Loajality

Zástupci a občané dotčených obcí

Účastníci podobné situace

Novináři

Společnost/veřejnost

Právníci

Církev

Legionáři a pozůstalí

- Zhodnocení

Přesun památek, které jsou součástí kulturního dědictví, je dnes velmi citlivou záležitostí. Přestěhování kostela do Hradce Králové zřejmě památku zachránilo, nebyla využívána a chátrala. Město se snažilo už tehdy předejít pocitu, že vytrhává důležitou část kulturního dědictví a symbol identity tamních obyvatel. Z archivních zápisů je zřejmá snaha o zapojení všech dostupných stran do diskuse a rozhodování o přemístění památky. Město kostel řádně zakoupilo, získalo povolení obce, církevní obce i tehdejších památkářů. Navíc objekt městu nabídl Slovák, který kromě stavitelské živnosti také vyhledával, nabízel a prodával podobné stavby. Přestože Malá Polana měla tehdy kostel nový, se starým se dojemně loučila a lhostejný jí nebyl. Hradec Králové zakoupil kostel v dobré víře, že ho zachrání, dá mu nový úděl a bude o něj pečovat. Tak se stalo. Je však pravda, že v tehdejší tisku se oblast východního Slovenska a jeho obyvatelé vykreslovali s mírným despektem, protože podle Čechů nebyla tato oblast „rozvinutá“

podle tehdejších měřítek a potřebovala pomoc. Kostel ale Hradečtí považovali za cennou raritu a chovali k němu a jeho původu úctu. Záměr obce Habura o převezení kostela zpět původně vyvolal obavy, nakonec se však obešel bez sporů a řešení, kdy si Habura postavila repliku kostela, je jistě unikátní, dalo by se snad říct win-win. Obě strany mají užitek a necítí ztrátu. Paradoxem celé akce však je, že po výstavbě nového kostela se zjistilo, že v Habuře takový kostel stát nemohl, jeho podoba je neznámá, ale musel být větší. Což vlastně ukazuje na další prospěch, že se nepřestěhoval do Habury „špatný“ kostel. Odstoupením nároku Habury, stáhla svůj nárok i Malá Polana. Užitekem celé situace jistě je, že se téma rozvířilo a znovu se přehodnocuje. Nové poznatky a postkoloniální teorie přepisují také vnímání skutků a postojů našich předků. Dobře je tato filozofie patrná při zapisování památek na seznam UNESCO. Osm podobných dřevěných slovenských kostelů je dnes zapsáno na seznamu i díky tomu, že jsou ve svém původním prostředí. I dnes může být přesun památek nezbytný pro ochranu kulturního dědictví a jeho zachování pro budoucí generace. Vždy ale musejí být zvažovány důsledky a zohledňovány potřeby, názory a práva dotčených.

9 Mediální výstup

Mediálním výstupem tohoto projektu je podcast s názvem Tajemství dvou Madon doplněný grafickým bannerem a textovou anoncí.

Námětem podcastu se stala situace, kdy v roce 1935 restaurátor Bohumil Lizner opravoval ikonu Madony složenou ze dvou částí – z vlastní malby Madony a z vyřezávaného roucha, kterým byla překryta. Po restaurování malby se rozhodl ji plastickým rouchem nezakrývat, ale pro zbylé cenné postříbřené dřevěné roucho namaloval kopii původní Madony. Kostel tak má od té doby dvě velmi podobné ikony Madon. Příběh je popsán v dobovém tisku v rozhovoru s Bohumilem Liznerem.⁴²

Podcast je inscenovaným dokumentem s prvky reportáže v délce 16 minut. Dvě ikony Madon – starší, klidnější, a mladší, mírně rozjívěná – poslouchají v kostele průvodce návštěvníků a na základě jeho informací vedou rozhovor. Střídavě tedy zaznívá dialog Madon a výklad průvodce, což dohromady přináší informace o historii kostela a jeho tajemstvích. Současně by měla být z podcastu patrná „rodinná propojenost“ obou Madon, které bývaly před zásahem restaurátora jednou ikonou.

Reportážní část podcastu byla natočena při autentické komentované prohlídce kostela sv. Mikuláše, kterou vedl Ing. arch. Jan Falta, vedoucí Odboru památkové péče královéhradeckého magistrátu. Pro role Madon nebyly vybrány profesionální herečky, ale zůstaly „v rodině“. K tomu vybízela vizuální i hlasová podoba a rodinná vazba, která byla jakousi paralelou k nápadné podobě, různému stáří a „příbuznosti“ obou Madon. V rolích starší Madony vystupuje autorka tohoto projektu a v roli mladé Madony její dcera Štěpánka.

⁴² Památník padlých vojáků v Jirákových sadech, Obnova podkarpatoruského kostelíku. *Osvěta lidu*, 1935, XXXVIII, (26. 10. 1935), s. 6, 1.

Vedoucí tohoto mediálního výstupu byla Mgr. Michaela Vetešková. Její profesionalita, nápaditost, spolupráce, sdílení a vedení bylo skvělou volbou, ale také obrovským závazkem.

K podcastu vznikly dva menší mediální výstupy, a to grafický, který vedla Veronika Mullerová a jehož výstupem je banner k podcastu, a textový pod vedením Mgr. Ivany Pustějovské a Mgr. Evy Hrudníkové, jehož výstupem je anonce k podcastu. Práce na vedlejších mediálních projektech byla radostná a inspirativní, jak jen s profesionály ve svém oboru může být.

- V podcastu jsou použity tyto zvukové součásti:

Úryvky ze skladby Jana Freichera Soaring in the Sky v provedení Yu Yeonjoo, Zdroj nahrávky: YouTube

https://www.youtube.com/watch?v=aVL_pdrqX0A&list=RDaVL_pdrqX0A&start_radio=1&ab_channel=OURPERCUSSION%EC%95%84%EC%9A%B0%EC%96%B4%ED%8D%BC%EC%BF%A0%EC%85%98

Úryvek z vystoupení Rusínského tria v soutěži Zem spieva. Zdroj nahrávky: YouTube

https://www.youtube.com/watch?v=hfrmg8sjby8&ab_channel=RTVSOfficial

Zdroj ruchů: <https://freesound.org/>

- Všichni účinkující byli seznámeni s účelem nahrávání pro tento projekt a s nahráváním a zveřejněním souhlasili.
- Práce v datové podobě jsou umístěny na <https://owncloud.cesnet.cz/index.php/apps/files/?dir=/Documents&fileid=499340952>

Závěr

Předkládaná práce je náhledem do modernější části historie roubeného kostela svatého Mikuláše v Hradci Králové, zejména po jeho transferu v roce 1935. Cílem bylo prozkoumat a porovnat informace o kostelu z doby jeho přesunu, znovupostavení a slavnostního otevření v Hradci Králové v roce 1935 s poznatky současnými a zhodnotit dění kolem této památky z pohledu mediálního a etického.

Na otázku zda a jak se změnila či nezměnila historická a další poznatky o kostelu svatého Mikuláše za dobu jeho umístění v Hradci Králové lze s určitostí sdělit, že nejvíce informací přinesla první velká rekonstrukce od roku 1935, která se uskutečnila v letech 2016 až 2019. Její součástí totiž bylo i podrobné zpracování nedestruktivního stavebně-historického průzkumu, dendrochronologického průzkumu a průzkumu restaurátorského. Tyto průzkumy doslova přepsaly historii kostela a některé do té doby tradované údaje přesunuly do kategorie mýtů. Datování použitého stavebního dřeva určilo, že kostel byl postaven o sto let později, než se uvádělo, tedy ne v letech 1502–1510, ale až počátkem 17. století. Také bylo zjištěno, že trámy, ze kterých je kostel postaven, jsou nikoliv tisové, ale jedlové. Těmito skutečnostmi se prakticky vyloučily úvahy o trojím stěhování, o tom, že by kostel mohl být postaven nejprve v Polsku, jak se ústně tradovalo a jak bylo také uvedeno i na materiálech vydaných při otevření kostela v roce 1935.

Také podrobná dokumentace a skenování výmaleb na trámech v interiéru pomocí digitálních technologií umožnila virtuálně poskládat zpřeházené malby. Díky tomu bylo možné vidět nejen některé malby tak, jak navazují na sebe, ale rozměry trámů a maleb vykazovaly nesrovnalosti ve srovnání s půdorysem kostela – některé trámy po virtuálním složení současný půdorys přesahovaly. To ukázalo, že kostel po převozu z Habury do Malé Polany

musel být stavebně upraven a zmenšen. Materiál původního kostela byl zřejmě použit jako stavební dříví, odpovídal by tomu i fakt, že se nehledělo na sled původní výmalby. Při převozu do Hradce Králové už s jistotou k žádným takovým úpravám nedošlo. Se zjištěním, že kostel v Habuře musel být větší, se pak pojí i paradox, kdy si v roce 2011 postavila obec Habura repliku královéhradeckého kostela, který chtěla původně získat a převézt zpět. Díky průzkumům z roku 2013 je zřejmé, že původní kostel v Habuře v této podobě nikdy nestál, musel být větší. Tento fakt podpořil i výzkum Roksolany Kosiv, který v roce 2022 přinesl i nové informace o původu maleb v kostele, sounáležitost k rybotyczké ikonopisecké škole a analogii s výzdobou kostelů v lokalitě původního umístění.

Rekonstrukce kostela v letech 2016 až 2019 byla provedena velmi důkladně a pečlivě i nákladně, a díky mnohým instalovaným moderní technologiím bylo možné upřednostnit živou funkci kostela a jeho originálního vybavení před muzealizací.

Téměř devět desítek let, po které stojí kostel v Hradci Králové, přineslo do jeho existence mnohé změny, ale hlavní důvod, pro který byl přenesen, zůstává. Kostel sv. Mikuláše nepřestal být ani v dnešní době památkem padlým v první světové válce a těší se velkému zájmu veřejnosti i odborníků. Média se o kostel zajímají ve vlnách, většinou v případě aktualit nebo atraktivit. Částečně je kostel populární i v mediálních výstupech osvětového, architektonického, památkového či turistického charakteru. I kostel sám je médiem. Jednak díky svému údělu jako pomník padlým v první světové válce a také díky všem svým ikonám, které se nemalují, ale píší. Kostel je tak vlastně celý popsán a můžeme v něm číst.

Na odvezení kostela z původní lokality i na zájem obce Habura, která ho chtěla navrátit, lze pohlížet jako na etický konflikt. Skončil však dohodou a „vítězstvím“ obou stran, ujištěním o respektu původu kostela a jeho kořenů na straně jedné a o uznání a respektu jeho nového údělu na místě novém.

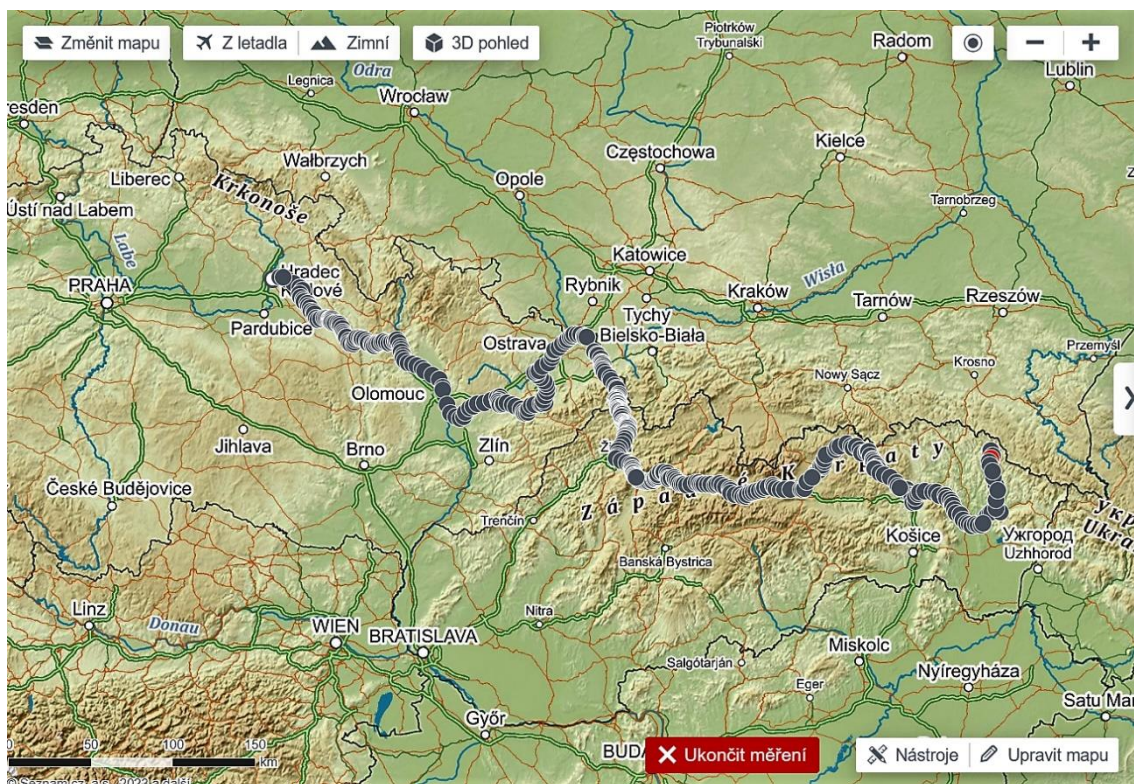
Věřím a vím, že osudy kostela sv. Mikuláše budu sledovat i nadále. Nejsou totiž nudné, jsou veselé a zářivé jako barvy ikonostasu. Hravě jsem proto pojala i svůj mediální výstup. A právě ten mě přivedl na myšlenku, že nemusím o kostele psát pro město jen tiskové zprávy a články, ale že bych se mohla pokusit jeho tajemství předávat i pomocí podcastů.

Kostel svatého Mikuláše je hradeckým kulturním zjevením a jako takový si zaslouží pozornost, péči i publicitu a – slovy starosty J. V. B. Pilnáčka – naději na lepší příští.

Obrazová příloha

Obr. 1 a 2 Kostel sv. Mikuláše v Malé Polaně v roce 1935. Zdroj: Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Hradec Králové, fond NAD 283, Archiv města Hradce Králové, inv. č. 2068, sign. 2302, Koupě pravoslavného kostela z Malé Poljany, údržba patronátních budov, Bílá věž, karton č. 505.

Obr. 3 Možná trasa převozu kostela sv. Mikuláše z Medzilaborců do Hradce Králové. Zdroj: Mapy.cz

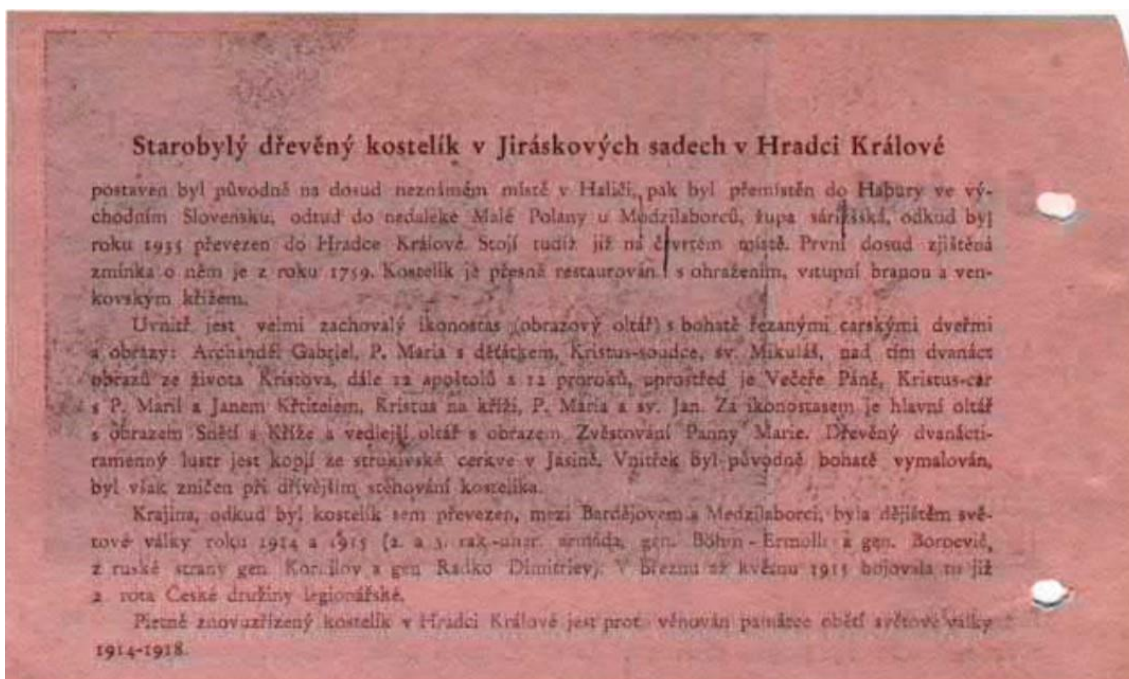
Obr. 4 a 5 Stavba kostela v Hradci Králové slovenskými tesaři. Zdroj: Soukromá dokumentace Zdeňka Doubka.

Obr. 6 a 7 Kostel v době slavnostního otevření v roce 1935. Fotoalbum věnované starostovi Josefu Pilnáčkovi úředníky města. Zdroj: Státní okresní archiv Hradec Králové (v době skenování snímku zatím nezařazené).

Obr. č. 8 Virtuálně sesazené trámy, a viditelný přesah trámů mimo půdorys kostela. Autor dokumentace: Miloš Kudrnovský

Obr. 9 a 10 Vstupenka (korektura) na otevření kostela sv. Mikuláše 28. října 1935, přední a zadní strana. Zdroj: Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Hradec Králové, fond NAD 283, Archiv města Hradce Králové, inv. č. 2068, sign. 2302, Koupě pravoslavného kostela z Malé Poljany, údržba patronátních budov, Bílá věž, karton č. 505, list. č. 141.

Obr. 11, 12, 13, 14 Stavba repliky kostela ve slovenské Habuře 2011. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 15 Kostel při termosanaci v roce 2016. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 16 Vedoucí odboru památkové péče Jan Falta s naskenovanými trámy s historickou výmalbou, která po složení odhalila, že kostel v Habuře musel být původně větší. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 17 a 18 Otevření kostela po rekonstrukci stavební části 27. října 2018. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 19 Instalace protipožárního systému roce 2018. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 20 Pamětní deska naznačuje, že kostel sv. Mikuláše je památkem padlým v první světové válce, tak jak tomu bylo po jeho převozu v roce 1935. Zdroj: Magistrát města Hradec Králové.

Obr. 21 a 22 Ikony Madon, které původně bývaly jednou a v roce 1935 z nich restaurátor Bohumil Lizner vytvořil Madony dvě.

Anotace

Bakalářský projekt se zabývá historií kostela svatého Mikuláše v Hradci Králové, zejména dobou po převozu ze Slovenska v roce 1935. Přestože se jedná o malý sakrální objekt, jeho historie je velmi bohatá. A neustále se rozrůstá. Kostel je v Hradci Králové, nazývaném salon republiky či učebnice moderní architektury, doslova kulturním zjevením. V posledních letech je mu věnována velká péče, počínaje náročnou rekonstrukcí v letech 2016 až 2019 až po vydání samostatné monografie. Práce srovnává poznatky o kostelu v roce 1935 a v roce 2023, sleduje, jakou pozornost mu věnují média a co vše dovede tato drobná dřevěná stavba říct. Bakalářský projekt se skládá ze tří částí. Teoretické práce a mediálních výstupů. Náměty pro mediální výstupy vznikly na základě zkoumání archivních materiálů.

Příjmení a jméno autora: Pospíšilová Šífová Pavlína

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra komunikačních studií

Název bakalářského projektu: Nové osudy dřevěného kostela sv. Mikuláše v Hradci Králové

Jméno vedoucího bakalářského projektu: doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D.

Počet stran: 51

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 14

Rok obhajoby: 2023

Klíčová slova: kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové, roubené kostely Slovenska, přesun památek, ikony, památník legionářům, Habura, Malá Polana

Abstract

The bachelor's project deals with the history of the church of St. Nicholas in Hradec Králové, especially the period after the transfer from Slovakia in 1935. Although a small religious building, its history is very rich. And it keeps growing. The church in Hradec Králové, called the salon of the republic textbook of modern architecture, is literally a cultural revelation. In recent years, it has been given great care, starting with a demanding reconstruction between 2016 and 2019 and ending with the publication of a separate monograph. The thesis compares knowledge about the church in 1935 and in 2023, observes the attention paid to it by the media and what this small wooden structure can say. The bachelor project consists of three parts. Theoretical work and media outputs. Topics for media outputs were created based on the examination of archival materials.

Author's surname and first name: Pospíšilová Šířová Pavlína

Name of the faculty and department: the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University in Olomouc, Department of Communication Studies

Title of bachelor project: New destinies of the wooden church
St. Nicholas in Hradec Králové

Name of the supervisor of the bachelor project:
doc. Tomáš Parma, Ph.D. et Ph.D.

Number of pages: 51

Number of appendices: 1

Number of titles of literature used: 11

Year of defence: 2023

Keywords: church of st. Nicholas in Hradec Králové, wooden churches of Slovakia, movement of monuments, icons, monument to legionnaires, Habura, Malá Polana

Zkratky

č. – číslo

HK – Hradec Králové

Obr. - obrázek

SOA HK – Státní okresní archiv Hradec Králové

sv. – svatý

Bibliografie

Prameny

Soukromá dokumentace a sbírka Zdeňka Doubka

Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Hradec Králové, fond NAD 283, Archiv města Hradce Králové, inv. č. 2068, sign. 2302, karton č. 505 Koupě pravoslavného kostela z Malé Poljany, údržba patronátních budov, Bílá věž.

Literatura

BENDA, Michal. Karpatské drahokamy v České republice. In: *Roubené skvosty z Podkarpatské Rusi a východního Slovenska: Sborník referátů ze semináře Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě 21.-22. 11. 2005*. Vysoké Mýto: Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2006, s. 61-74. ISBN 80-239-7517-X.

KOSIV, Roksolana. Migrant church: Icons and wall paintings of the wooden church of st Nicholas in Hradec Králové In: *Baltic Journal of Art History: Oficiální publikace katedry dějin umění Univerzity v Tartuspringu/léto 2022*. Tartu, Estonsko: University of Tartu Press, 2022, s. 69-112. ISSN 1736-8812.

KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata (eds.). *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*. Hradec Králové: Projekční atelier pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, 2021. ISBN 978-80-11-00868-0.

KUDRNOVSKÝ, Miloš, VESELÁ, Renata. *Nedestruktivní stavebně-historický průzkum textová část – Kostel sv. Mikuláše v Hradci Králové*.

Dvůr Králové nad Labem: Projekční ateliér pro dokumentaci, průzkum a obnovu historických staveb, spol., 2013.

KYNCL, Tomáš. *Výzkumná zpráva č. 003-13. Dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků roubeného kostela sv. Mikuláše přeneseného z obce Malá Polana do Hradce Králové*. Brno: DendroLab Brno, 2013.

Periodika a články

Památník padlých vojinů v Jiráskových sadech, Obnova podkarpatoruského kostelíku. *Osvěta lidu*, 1935, XXXVIII, (26. 10. 1935), s. 6. (soukromá dokumentace a sbírka Zdeňka Doubka)

KAŇKA, Josef, dr. Kostelík v Jiráskových sadech, *Kraj královéhradecký*, Hradec Králové, 1935, XXVI, (26. 10. 1935), s. 9. (soukromá dokumentace a sbírka Zdeňka Doubka).

LIZNER, Bohumil. Dojmy z Podkarpatské Rusi: Feuilleton. *Osvěta lidu*. Hradec Králové, 1932, XXXV, (1. 10. 1932). (soukromá dokumentace a sbírka Zdeňka Doubka).

REZKOVÁ, Helena. Bohumil Lizner vrátil malbám v kostelíku jejich půvab. *Radnice: Informační zpravodaj statutárního města Hradce Králové*. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2007, 6, (12. 2. 2007), s. 3. MK ČR E 13867.

SVOBODA, Václav. Putující kostelík zůstane v Jiráskových sadech. *Radnice: Informační zpravodaj statutárního města Hradce Králové*.

Hradec Králové: statutární město Hradec Králové, 2006, 32, (9. října 2006)
s. 1. MK ČR E 13867.

On-line zdroje

HOLUBEC, Stanislav. *Mezi slovanskou vzájemností a orientalismem: České zobrazování Podkarpatské Rusi a jejích obyvatel v publicistice dvacátých let minulého století* [online]. ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY AV ČR, v. v. i, 535 s. [cit. 2023-03-31]. Soudobé dějiny XXIII/4. Dostupné z: https://www.usd.cas.cz/wp-content/uploads/SD_4-16.pdf

Oprava kostela sv. Mikuláše zabere 700 dní. In: *Hradec Králové oficiální web* [online]. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2016, [zveřejněno 2016-06-15, cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/oprava-kostela-sv-mikulase-zabere-700-dni/d-45628>

Vstupné: Informace pro návštěvníky [online]. Hradec Králové [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.kostelsvatehomikulase.cz/cs/informace-pro-navstevniky/vstupne.html>.